

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 23.

Fredagen den 17 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10, den 11 och den 12 innevarande mars.

§ 2.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Engberg* propositionerna:

nr 198, angående anslag till instrumentell utrustning för de geologisk-mineralogiska och geografiska institutionerna vid universitetet i Lund;
nr 202, angående anställande av sekreterare åt ärkebiskopen; och
nr 203, angående läroverksadjunkten A. B. E. Roséns tjänstårsberäkning;
samt

av herr statsrådet *Sköld* propositionerna:

nr 197, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;
nr 207, angående pension åt föreståndarinnan för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala Ida Norrby;
nr 206, angående fortsatta åtgärder till lindrande av arbetslösheten inom stenindustrin;
nr 208, angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut; och
nr 218, med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa.

Propositionen nr 218 remitterades genast enhälligt till bevillningsutskottet.

Övriga ovannämnda propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner och skrivelse; samt hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 200, med förslag till lag om utrotande av berberis å viss mark;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 192, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon;

till statsutskottet:

skrivelsen, nr 204, med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under riksstatens andra huvudtitel bebådad framställning angående anslag till bestridande av kostnader för delning av Svea hovrätt icke kommer att föreläggas riksdagen; och

propositionen, nr 205, angående anslag till bestridande av kostnader för utredning rörande omarbetning av aktiebolagslagstiftningen; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 196, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall m. m.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Olofssons* i Digernäs vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa spörsmål i anledning av byggnadsstyrelsens inskridande mot ett å kyrkostämma i Sunne församling i Jämtland fattat beslut rörande kyrkans förseende med nya bänkar blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 7.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 29, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. blev den i memorialet föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 7.

Slutligen föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 16—22, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 30—34, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1—4.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 och 9 §§ i lagen den 2 juli 1915 (nr 261) angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen) m. m.;

nr 17, i anledning av väckt motion om förbud för ägare av utarrenderad fast egendom att av arrendator kräva ersättning för egendomen påförda skatter; och

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om delning av jord å landet m. m.; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion angående åtgärder till förhindrande av skenförsäljningar av svenska fartyg; och

nr 3, i anledning av väckt motion angående viss ändring i sjömanshus- och mönstringsförordningen.

§ 9.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att bland två gånger bordlagda ärenden måtte på morgondagens föredragningslista först uppföras statsutskottets utlåtande nr 7 och därefter övriga ärenden i den ordning de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Medlemmen av riksdagens andra kammare Viktor Mattsson, Eneyda, är på grund av sjukdom (blindtarmsinflammation) oförmögen deltaga i riksdagsarbetet fr. o. m. $\frac{18}{3}$ t. o. m. $\frac{31}{3}$ 1933, vilket härmed intygas.

Växjö den 14 mars 1933.

Carl Wallerström,
leg. läkare.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Erlander</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 20 mars,				
› <i>Österström</i>	› 3	›	›	› 17	›
› <i>Olsson</i> i Mellerud	› 2	›	›	› 18	›
› <i>Hansson</i> i Trollhättan	› 3	›	›	› 21	›
› <i>Larsson</i>	› 5	›	›	› 17	›
› <i>Lindmark</i>	› 7	›	›	› 18	›
› <i>Herou</i>	› 3	›	›	› 18	› och
› <i>Sandström</i>	› 4	›	›	› 20	› .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 18 mars.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Vid justering av protokoll. Upplästes för justering det vid kammarens sammanträde den 13 innevarande mars förda protokollet.

Därvid yttrade:

Herr **Lövgren**: Herr talman! Vid måndagens debatt rörande vissa tullsänkningar gjorde medlemmen av kammaren, herr Wallén, vissa påståenden rörande min inställning till jordbruksarbetarnas lönefråga, som äro absolut oriktiga. Tyvärr har det stenografiska referatet av hans anförande icke varit tillgängligt i justeringsrummet, så att jag icke kunnat taga del av detsamma ordagrant, sådant det hölls av honom, men jag begagnar detta tillfälle att inlägga en gensaga mot herr Walléns påståenden.

Härefter godkändes protokollet.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 198, angående anslag till instrumentell utrustning för de geologisk-mineralogiska och geografiska institutionerna vid universitetet i Lund;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 202, angående anställande av sekreterare åt ärkebiskopen;

till statsutskottet propositionen, nr 203, angående läroverksadjunkten A. B. E. Roséns tjänstårsberäkning;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 197, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 207, angående pension åt föreståndarinnan för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala Ida Norrby;

till statsutskottet propositionen, nr 206, angående fortsatta åtgärder till lindrande av arbetslösheten inom stenindustrien; samt

till särskilda utskottet propositionen, nr 208, angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter andra lagutskottets utlåtanden nr 16—18 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 2 och 3.

§ 4.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatsens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

På förslag av herr förste vice talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas, såvida ej annat begärdes.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23, angående kostnader för årlig taxering.

Uti förevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 25 av sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att minska ordinarie förslagsanslaget till kostnader för årlig taxering, nu 3,000,000 kronor, med 500,000 kronor till 2,500,000 kronor.

Ang. kostnader för årlig taxering.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren av herr *Lundqvist* i Rotebro väckt motion, nr 168, vari hemställts, att anslaget till årlig taxering måtte å riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptagas till 3,000,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Lundqvist* i Rotebro: Herr talman! Under denna punkt har statsutskottet föreslagit, att riksdagen skulle i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag sänka anslaget till årlig taxering från 3 till 2½ miljoner kronor och att riksdagen alltså skulle avslå den av mig väckta motionen om oförändrat anslag även för kommande år.

Jag kan mycket väl förstå, att när herr finansministern gått att med ljus och lykta leta efter olika möjligheter att få debet och kredit att gå ihop, han också fått sin uppmärksamhet fästad vid den utgiftspost, varom det här är fråga. Jag kan emellertid icke för min del finna, att det förslag, som framlagts och som riksdagen givetvis går att godkänna, kan vara ur landets synpunkt gagneligt.

Innan jag emellertid, herr talman, går något närmare in på frågan, kanske det är på sin plats, att jag nämner, att jag själv icke på något sätt har några intressen att bevaka. Jag är varken kronombud eller ordförande i en taxeringsnämnd och talar icke heller på något sätt å dessas vägnar.

Ang. kostnader för årlig taxering. (Forts.)

Om det vore så, att alla medborgare godvilligt betalade vederbörlig skatt och deklarerade alla sina inkomster och hela sin förmögenhet, då vore det icke mycket att säga om denna nedskärning. Men huru är det? Finns det någon inom kammaren, som icke har ganska starkt på känn, att inom alla olika läger det finns gott om medborgare, som icke akta för rov att göra sitt yttersta för att genom felaktiga eller ofullständiga deklARATIONER söka »smita undan» från taxering för hela den inkomst, som enligt gällande lag skall beskattas? Det är just på denna punkt, som enligt mitt förmenande taxeringsnämnderna ha en synnerligen viktig uppgift att fylla genom att försöka draga fram alla de inkomster, som verkligen böra komma under beskattning. Jag kan för min del icke finna, att det är rätt och icke försvarligt heller för övrigt, att statsmakterna vidtaga några som helst åtgärder, som kunna försvåra taxeringsnämndernas strävanden i det avseendet.

Häromdagen behandlade vi en motion, som gick ut på att man skulle få ställa under åtal ledamot av taxeringsnämnd för förment felaktigt taxeringsförfarande. Jag medger, att det låg åtskilligt i den motionen, men, då jag trots det gick emot den, var det avgörande skälet, att ett bifall till motionen ovillkorligen skulle innebära ökade svårigheter för taxeringsnämnderna att verkligen komma åt de inkomster, som de borde ha fram, och att ett bifall till motionen också på det sättet skulle innebära ett underlättande för illojala medborgare att »smita ifrån» en taxering, som de borde vidkännas. Motionen blev också, såsom borde ske, avslagen.

Jag kan icke, herr talman, finna annat än att den nedskärning av anslaget till taxering, som i fjol och i år vidtagits, måste få konsekvenser praktiskt taget av samma art som ett bifall till den motion, jag nyss omnämnde, skulle ha fått. Jag kan, herr talman, för min del icke vara med om något beslut, som har sådana konsekvenser, och jag tvekar icke att stämpla en sådan besparing som den här ifrågasatta såsom dålig sparsamhet.

Jag tillåter mig för övrigt erinra om att riksdagen redan tidigare vid olika tillfällen mycket starkt understrukt behovet av åtgärder i alldeles motsatt riktning än det nu gäller. Redan beträffande den nedsättning med 400,000 kronor, som ägde rum i fjol, tror jag, att man har rätt att mycket starkt sätta i fråga, om nedsättningen var lämplig och påkallad. Att den motivering, som anfördes, i varje fall haltade minst sagt åtskilligt, tror jag icke, att någon numera kan bestrida.

Nu misstänker jag, herr talman starkt, att den ytterligare beskärning, som i år föreslagits, till väsentlig grad grundar sig på de anmärkingar, som framfördes av fjolårets statsrevisorer gent emot vissa missförhållanden inom ett av våra län. Jag vill då genast passa på att säga, att jag i det avseendet ställer mig fullkomligt på statsrevisorernas sida, och att jag minst lika kraftigt som de ogillar de missförhållanden, som då påtalades. Jag tror emellertid, att det är att draga ut konsekvenserna av statsrevisorernas påpekande på denna punkt alldeles för långt, om man tar dessa missförhållanden till intäkt för en nedskärning av taxeringsanslaget på sätt som skett. Jag vill fästa uppmärksamheten på att statsrevisorerna själva icke heller framställt något som helst yrkande i den riktningen.

Jag känner givetvis icke förhållandena runt om i landet, men beträffande det län, som jag tillhör, tror jag mig åtminstone våga påstå, att de arvoden, som hittills utgått, ingalunda kunna sägas vara på något sätt oskäligt höga. Jag tvekar icke, herr talman, att säga, att de i många fall, om man tager hänsyn till arbetets omfattning, tvärtom varit väl låga. Jag finner det därför fullkomligt orimligt att ännu mer sänka dessa arvoden, om man verkligen vill få fram ett effektivt taxeringsarbete och i det avseendet är jag åtminstone av

Ang. kostnader för årlig taxering. (Forts.)

den bestämda uppfattningen, att riksdagen icke bör tumma på den princip, som riksdagen tidigare hävdad.

Det är självfallet, herr talman, att mot ett enhälligt statsutskott vinner man ingenting med ett yrkande. Då jag emellertid finner den principiella sidan av denna fråga vara av utomordentlig betydelse, kan jag för min del icke avstå från att genom ett särskilt yrkande så starkt som möjligt taga avstånd ifrån det föreliggande förslaget; och därför, herr talman, anhåller jag att få yrka avslag på statsutskottets hemställan i denna punkt och bifall till min motion i ämnet.

Häruti instämde herr *Elmroth*.

Herr *Andersson* i Höör: Herr talman! Utan att ingå i någon längre debatt om denna sak vill jag endast nämna, att när vi leva i sådana ekonomiska tider, som vi nu göra, är det klart, att finansministern försöker att på alla möjliga vis göra besparingar, och att han har gjort det även här, då han sparar in 500,000 kronor. Skulle man nu lägga till dessa 500,000 kronor, blir det kanske ganska svårt att taga dessa på ett annat ställe.

Nu tror jag för övrigt, att taxeringsarbetet icke skulle bli sämre, därigenom att taxeringsnämndsordförandena skulle få något lägre arvoden. Här om ha emellertid herr *Lundqvist* i Rotebro och jag en var sin uppfattning. Jag har den meningen, att taxeringsnämndsordförandena komma att utföra sitt arbete fullt ut lika bra vare sig de få en mindre eller högre avlöning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Linnér*: Herr talman! Jag har under åtskilliga år haft erfarenhet av taxeringsarbetet inom olika delar av landet, och det är därför, som jag måste be att få yttra några ord.

Det är ju mycket förklarligt, att finansministern, när det gäller ett anslag av denna storleksordning, anser sig nödsakad att sätta ned beloppet. Emellertid tror jag för min del, att nettoresultatet icke blir en besparing för statsverket. Jag tror, att en nedsättning av anslaget till taxeringsväsendet kommer att medföra ett försämrat taxeringsresultat. Det är nämligen på det sättet, att svårigheterna redan nu äro utomordentligt stora på landsbygden och även i städerna att få kompetenta taxeringsnämndsordförande. Gång på gång, när man ber dem, som man önskar få till taxeringsnämndsordförande, svaras det: Nej, nu äro författningarna så invecklade, att vi icke ha tid att syssla med taxeringsväsendet, och dessutom kunna vi icke åtaga oss detta uppdrag, därför att vi få så mycket obehag från de skattskyldigas sida. Detta har föranlett, att man fått försöka — och jag tror, att man från alla län har samma erfarenhet — att med det anslag, som stått till buds, jämka sig fram och skaffa taxeringsnämndsordförandena någon hjälplig ersättning för deras mycket betydelsefulla och ganska besvärliga arbete.

En sänkning av arvodet kommer sannolikt att föranleda, att man mer och mer får gå över till det som icke är så önskvärt, nämligen ett starkare tjänstemannainslag i taxeringsnämnderna. Det blir då så, att de komma att till en viss grad kommanderas att taga sådana uppdrag, och det får man också tvinga dem att göra. I städerna ställer det sig ofta så, att när det gäller taxeringen av stora belopp och stora affärer, är taxeringsarbetet mera invecklat. Här måste man nära nog ha ett arvode, som verkligen utgör en ersättning för arbetet. Arbetet blir forcerat under en kort tid av året. Mången måste då under stundom minska på sin vanliga sysselsättning, och det vill han ha ersättning för.

Ang. kostnader för årlig taxering. (Forts.)

Jag har endast velat för kammaren här omnämna det verkliga förhållandet, den redogörelse, som jag lämnat, är tagen direkt ur verkligheten. Och jag tror, att en fortsatt nedsättning av detta anslag, att döma av erfarenheterna, icke är nyttigt för det statsfinansiella resultatet.

Herr **Lundqvist** i Rotebro: Herr talman! Efter det anförande, som hållits av herr Linnér, tror jag icke, att det behövs något ytterligare bemötande av utskottsrepresentantens anförande.

Då jag emellertid ser herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här närvarande, skall jag passa på att i anslutning till vad jag nyss sade till honom rikta en vördsam vädjan, som gäller fördelningen av den summa, som herr statsrådet nu erhåller och, som jag förmodar, blir sänkt på det sätt, som statsrådet själv önskar.

Om jag icke är alldeles fel underrättad, så utgår ersättningen för taxeringsarbetet efter ett fullkomligt enhetligt à-pris — om jag så får säga — inom samtliga län och distrikt. Nu är det naturligtvis emellertid så, att förhållandena ställa sig mycket olika på olika håll. Låt mig taga som exempel en av kommunerna i Stockholmstrakten, och, för att icke hugga i sten, min egen hemkommun. Med den rörliga befolkning, som där förekommer, och med den oerhörda nybyggnadsverksamhet, som där äger rum, erfordras varje år nytaxering av fastigheter till ett antal av mellan 5- å 700. Icke desto mindre skrevs av statsutskottet i utlåtandet i fjol, att det förekom icke något arbete med fastighetstaxeringen mellan de särskilda fastighetstaxeringarna. Nu förefaller det mig, som om det vore rimligt, att man i dessa distrikt, där det varje år måste äga rum omfattande nytaxeringar av fastigheter, lämnade någon lämplig kompensation för det påtagliga merarbete, som dessa vålla i jämförelse med vad som är fallet på den rena landsbygden, där jag förmodar, att förändringarna äro år ifrån år ganska blygsamma.

Jag har endast velat till det, jag förut sade, rikta denna vördsamma vädjan till herr finansministern, att om möjligt taga någon hänsyn till dessa synpunkter vid utmätandet av de olika beloppen för olika län.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Ödet har fogat det så, att det på utskottets utlåtande kommit att skrivas Anderson i Råstock i stället för Andersson i Prästbol. Det var emellertid icke för att meddela denna ingalunda riksviktiga nyhet, som jag begärde ordet, utan för att säga, att jag i många avseenden delar den uppfattning, som framförts av herrar Lundqvist i Rotebro och Linnér. Jag måste också på samma gång säga, att det är icke tvivel underkastat, att man bör försöka åstadkomma någon rättvisare fördelning av de pengar, som stå till buds, och då tror jag, att det kan vara lämpligt i denna finansiellt svåra tid att förfara på det sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag lever nämligen i den föreställningen, att om det blir en med hänsyn till arbetet riktigare avvägning av arvodesbeloppen till de olika taxeringsnämndsordförandena och framför allt en riktigare avvägning mellan länen, bör man även med det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit, kunna nå ett rättvist och tillfredsställande resultat.

Det är endast detta, jag velat säga, och med anledning härav ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 24—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30, angående anslag till Svenska stadsförbundet.

I två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 63, inom första kammaren av herr *Berling m. fl.*, och den andra, nr 94, inom andra kammaren av herr *Andersson i Falkenberg m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte såsom bidrag till Svenska stadsförbundet, för uppehållande av dess finansråds verksamhet under år 1933, å riksstaten för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor.

*Ang. anslag
till Svenska
stads-
förbundet.*

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid punkten hade emellertid fogats reservation av herrar *Wallen och Bergström*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 63 och II: 94 såsom bidrag till Svenska stadsförbundet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Man kan icke värja sig för tanken, att i det i och för sig vällovlige arbete, som vidtagits från Kungl. Maj:ts sida i form av besparingar, har man i fråga om vissa anslag företagit besparingsåtgärder, som icke leda till något verkligt resultat och som, nära nog från vilken synpunkt man ser dem, icke kunna anses vara rättvisa. Just på denna punkt föreligger enligt min uppfattning ett sådant förhållande.

Saken ligger här så till, att när svenska stadsförbundet år 1918 inrättade sitt finansråd, så skedde detta efter en formlig överenskommelse med dåvarande chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, och det förklarades då från riksdagens sida, att detta var en överenskommelse, som ansågs lämplig, därför att det gällde ett arbete, som borde stödjas. Med denna utgångspunkt inrättade svenska stadsförbundet sitt finansråd, och man fick också från riksdagen ett anslag, som från början var 8,000 kronor men som sedan höjdes till 12,000 kronor. Under årens lopp har anslaget sedan blivit nedsatt. När anslaget sålunda år 1924, om jag icke minns fel, sänktes till 4,000 kronor, erinrades emellertid om den överenskommelse, som hade träffats år 1918, och det framhölls, att finansrådet hade sådan betydelse, att institutionen borde bibehållas och utvecklas. Nu stå vi däremot i den situationen, att staten genom riksdagen ämnar bryta en överenskommelse och detta utan att några underhandlingar om saken först blivit förda mellan de båda parterna.

Man kan här kanske säga, att svenska stadsförbundet i och för sig icke är så särskilt beroende av detta anslag. Den saken kan visserligen diskuteras, men vi måste ha klart för oss, att det arbete, som stadsförbundet här utfört, är i realiteten ett arbete, som det tillkommer finansdepartementet att utföra. Det gäller som bekant granskning av de låneansökningar, som inkomma från städer och municipalsamhällen och delvis även från andra kommuner. I fråga om dessa ansökningar utföres av svenska stadsförbundets finansråd ett förarbete, som det i annat fall skulle tillkomma finansdepartementet att utföra. För detta arbete har stadsförbundet en utgift på mellan 8,000 och 9,000 kronor årligen. Det kan under sådana förhållanden icke vara annat än den enklaste gård av rättvisa, att staten lämnar stadsförbundet någon ekonomisk ersättning för det sålunda utförda arbetet. I dessa tider, då så många låne-

Ang. anslag till Svenska stadsförbundet. (Forts.)

ärenden föreligga, är detta arbete också av än större betydelse än vad det varit under tider, som gått.

Vad som emellertid särskilt från min sida synes vara värt beaktande, det är, att här går riksdagen utan vidare in för att helt enkelt dra ett streck över en formlig överenskommelse, som träffades, då detta organ inrättades, och som sedan har bestått och fullföljts under årens lopp. Det är detta, som jag för min del finner vara det mest beklagansvärda i denna sak.

Då saken nu ligger så till och då den utgift, som det här gäller, endast uppgår till 2,000 kronor, vilket belopp i realiteten icke kan ha någon betydelse för statens besparingsåtgärder men som har betydelse för svenska stadsförbundet dels ekonomiskt men dels och framför allt däri, att det ger stadsförbundet ett moraliskt stöd och medverkar till att ge förbundet en auktoritativ ställning vid behandlingen av låneärendena, så förefaller det mig, som om dessa 2,000 kronor måste från riksdagens och statens sida anses såsom väl använda pengar. Då jag har den bestämda uppfattningen, att detta arbete onödiggör ett förarbete, som annars skulle behöva utföras av finansdepartementet, och att nyttan av detsamma sålunda mer än väl uppväger det här ifrågasatta anslaget, så synes det mig endast vara en enkel gärd av rättvisa, att riksdagen å sin sida fullföljer och uppehåller den överenskommelse, som har träffats, genom att bevilja det föreslagna anslaget.

Jag tillåter mig därför, herr förste vice talman, att med åberopande av de skäl, som från stadsförbundets sida ha anförts i dess framställning till regeringen, och med åberopande av de skäl, som föreligga i motiveringen till motionen, yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

I detta anförande instämde fru *Nordgren* samt herrar *Hansson* i Trollhättan och *Johnsson* i Kalmar.

Herr *Andersson* i Höör: Herr talman! De synpunkter, som motionären här har framfört, ha också gjort sig gällande inom utskottet. Det har där varit den allmänna uppfattningen, att man tyckt det vara tråkigt, att man skulle behöva dra in detta anslag. Då vi emellertid å andra sidan veta, att finansministern har varit tvungen, och vi äro nödsakade att i det fallet följa honom, att draga in andra anslag, som sannerligen äro lika behjärtansvärda som detta, ha vi icke kunnat i detta fall gå med på motionärens yrkande. Vi ha resonerat på det sättet, att vi tvingas att gå med på indragning av andra anslag, som vi anse vara fullt ut lika behjärtansvärda som detta, och då måste vi också gå med på att draga in detta lilla anslag. Visserligen är anslaget litet, men det gäller dock ett belopp av 2,000 kronor.

Jag vill också framhålla, att icke heller landskommunernas förbund har i år fått det anslag, som det har haft förut. Visserligen har det organ, som det här är fråga om, delvis en annan uppgift än landskommunernas förbund, men detta senare har dock också haft ett anslag på 2,000 kronor, som regeringen har dragit in. Ingen har heller motionerat om att det anslaget skulle bibehållas. Trots att vi skulle önskat, att anslaget fortfarande skulle ha kunnat utgå, ha vi under sådana förhållanden och med hänsyn till det ekonomiska läget icke kunnat vara med därom.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Då herr *Andersson* i Höör här framhöll, att det icke fanns någon motionär, som påyrkat bibehållande av anslaget till landskommunernas förbund, och att det därför icke funnits någon anledning att resonera om den saken, så skall jag be att få säga, att vi från

Ang. anslag till Svenska stadsförbundet. (Forts.)

landskommunernas förbund ha resignerat för tillfället. Jag vill emellertid också tillägga, att om det är möjligt för landskommunernas förbund att reda sig utan dessa 2,000 kronor, som vi haft förut, så bör detta i än större utsträckning vara möjligt för svenska stadsförbundet, som är mycket äldre, som har så att säga en mycket stabilare organisation och som har mycket större enheter i form av större och bärkraftiga städer att stödja sig på än vad landskommunernas förbund har.

Vi ha naturligtvis också — utan alla anspråk på jämförelse med stadsförbundet — dock trott oss göra statsmakterna en ganska stor nytta med det arbete, som vi uträttat. Det har till och med hänt, att vi gjort utredningar i samband med låneframställningar från kommunerna, och vi ha dessutom givit vederbörande råd, som många gånger varit synnerligen värdefulla. Jag gör icke anspråk på att vi skulle betraktas såsom fullt jämbördiga med svenska stadsförbundet, men vi ha försökt göra vad vi kunnat också från landskommunernas förbunds sida för att främja kommunernas intressen och för att främja statsmakternas intresse gentemot kommunerna. Vi ha med andra ord försökt avväga vårt arbete så, att det skulle bli till ömsesidig nytta.

Jag vill sluta med att säga, att det är icke den omständigheten, att vi icke behövt och icke ansett oss göra skäl för ett anslag på 2,000 kronor i fortsättningen också, utan bara den omständigheten, att vi för tillfället ha resignerat, som har gjort, att det icke finns någon motion på denna punkt.

Jag hemställer om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Andersson i Falkenberg: Herr talman! De av statsutskottets ärade vice ordförande framförda skälen för jämförelse med landskommunernas förbund hålla i detta fall icke streck av den enkla anledningen, att stadsförbundet har icke begärt något anslag och har aldrig fått något anslag från staten för det arbete, som är jämställt med vad som utföres av landskommunernas förbund. Det utredningsarbete, som vid sidan om låneärendena förekommer inom svenska stadsförbundet, kan däremot jämföras med det motsvarande arbete, som utföres av landskommunernas förbund. Många av de remisser, som gå till landskommunernas förbund, gå också till stadsförbundet och bli där utredda och besvarade. Det arbete, för vilket det här ifrågasättes ett anslag och för vilket förbundet förut åtnjutit anslag, avser finansrådet. Detta organ utför ett arbete, som göres vid sidan av det andra, och det avser de låneansökningar, som förekomma från städer, municipalsamhällen och med dem jämställda. Det är för detta arbete, som anslag har utgått, och icke för det arbete, som utföres av stadsförbundet och som är jämställt med vad som utföres av landskommunernas förbund. För det senare har svenska stadsförbundet aldrig fått något anslag och har icke heller begärt att få det.

Utskottets talesman, herr Andersson i Höör, framhöll, att det måste göras besparingar på skilda områden, och att man icke ansett sig kunna gå emot Kungl. Maj:t på denna punkt. Det må vara riktigt, men jag vill understryka ännu en gång vad jag förut framhöll, nämligen det faktiska förhållandet, att här bryter man en överenskommelse, som har träffats mellan finansdepartementet å ena sidan och svenska stadsförbundet å andra sidan, då denna organisation upprättades, och denna överenskommelse bryter man utan något som helst samråd med vederbörande part. Som jag förut nämnde utföres av svenska stadsförbundet ett arbete, som är värt mångdubbelt mera för staten än den besparing, som man här kan göra, och som gagnar landet i dess helhet. Det är denna utgångspunkt, som legat till grund för min motion.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Ang. anslag till Svenska stadsförbundet. (Forts.)

Herr Paulsen: Herr talman! För min del skall jag icke yttra mig om huruvida staten har råd att betala ut dessa 2,000 kronor eller icke, men jag anser för min del det vara otillständigt från statens sida att handla på det sätt, som man här gjort. När man från statens sida har träffat en överenskommelse med en part, i detta fall med svenska stadsförbundet, så bör den också hållas, till dess en ny överenskommelse träffas, och man bör icke, bara därför att man lever i en tid, då man behöver göra besparingar, utan vidare dra in anslaget.

Det är av denna anledning, som jag för min del ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag undrar, om man icke här blåser upp denna affär till alltför stora dimensioner. Vad det här gäller är, huruvida stadsförbundet, en solid sammanslutning av Sveriges städer, kan reda sig utan dessa 2,000 kronor för det arbete, som dess finansråd har att utföra. Så enkel är saken i själva verket.

När herr Paulsen här talade om en överenskommelse, så använde han ordalag precis som om det skulle vara ett vanligt kontrakt. Jag förmodar emellertid, att den finansminister är ännu icke född, som skulle kunna binda staten för en permanent årlig utgift på vare sig två eller flera tusen kronor eller till vare sig den ena eller den andra organisationen, ty det är väl ändå på det sättet, att det är här i riksdagen, som anslagsfrågorna slutligt avgöras. Jag vill bestämt taga avstånd från den tanken, att Kungl. Maj:t skulle ha befogenhet att ingå bindande avtal om ett permanent understöd åt vare sig den ene eller den andre. Jag protesterar på det bestämdaste emot, att man försöker ge denna lilla struntfråga en sådan läggning, att man skulle kunna läsa ut något sådant.

När jag nu i alla fall nödgats begära ordet på nytt för att säga detta, så kanske det icke anses alltför opassande, om jag nämner, att en av de senare årens finansministrar — jag skall undvika att säga vem — kallade upp representanter för landskommunernas förbund vid ett tillfälle, då jag också hade nöjet vara med, och då han just klargjorde, vilken betydelse det kunde ha för Kungl. Maj:t i finansdepartementet, i fall man skulle kunna åstadkomma en liknande anordning i landskommunernas förbund, som förut fanns i svenska stadsförbundet. Vi förklarade då — det är synd att vår talesman vid det tillfället för närvarande tjänstgör som talman, så att han icke kan säga något — att vi voro villiga att i mån av kraft och förmåga hjälpa till på detta område. Det var det jag ville ge uttryck åt med min antydan förut, att vi väl ha, om ock i mindre omfattning, sökt hjälpa till att klarlägga förhållandena i vad gäller låneframställningar.

Jag kan för min del icke finna, att det sker någon större orättvisa här, om man följer statsutskottet, än det har skett gentemot det yngre och, kanske jag får säga, jämfört med stadsförbundet ännu ur många synpunkter mindre solida förbundet, svenska landskommunernas förbund. Men det vill jag säga, att anses det nödvändigt, att därför att man haft ett anslag en gång förut man skall ha det även i fortsättningen, då ber jag att få anmäla mig som supplikant för landskommunernas förbund på samma skäl och ur samma synpunkter, som herr Andersson i Falkenberg anför.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Den omständigheten, att jag är mantalsskriven i en stad, har icke hindrat mig att biträda utskottets förslag, och det gjorde jag på den grund, att jag anser, att anslaget är alldeles

Ang. anslag till Svenska stadsförbundet. (Forts.)

för ringa, för att man här i kammaren skall etablera någon strid från städernas sida mot Kungl. Maj:t. Skulle det verkligen vara så, som här sagts, att om detta anslag på 2,000 kronor till svenska stadsförbundet nu indrages, svenska stadsförbundet icke utan allvarliga olägenheter skulle kunna utföra det arbete, som här framhållits skulle utföras för dessa pengar, då må stadsförbundet träda i förbindelse med Kungl. Maj:t och meddela detta.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels på avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Andersson i Falkenberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 30 av utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 31—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkterna 38 och 39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om fastställande av vissa bestämmelser avseende ändringar i eller tillägg till gällande lagstiftning rörande sjöfarten.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 251, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå framhållit, att det för att ernå effektiva åtgärder till skydd för sjöfolkets intressen vore nödvändigt, att sjölagen och sjömanslagen jämte sjöarbetstidslagen reviderades samt att för dylikt ändamål utredningssakkunniga borde omedelbart utses. För tiden intill dess den sålunda ifrågasatta utredningen blivit genomförd och ovannämnda lagars bestämmelser revidera-

*Ang.
ändringar i
eller tillägg
till gällande
lagstiftning
rörande
sjöfarten.*

Ang. ändringar i eller tillägg till gällande lagstiftning rörande sjöfarten.
(Forts.)

de föreslogo motionärerna, att riksdagen måtte besluta fastställa vissa, i motionen angivna nya bestämmelser att omedelbart träda i kraft, vilka bestämmelser sedan skulle inarbetas i de reviderade författningarna.

Utskottet erinrade i nu föreliggande utlåtande, att frågan om arbetstiden å svenska fartyg senare under årets riksdag, vid behandlingen av propositionen nr 164, komme att bliva föremål för riksdagens prövning. Med anledning härav hade utskottet funnit lämpligt att i avvaktan därpå uppskjuta handläggningen av förevarande motion, såvitt däri framställts förslag till bestämmelser angående arbetstiden för sjömän. Till omedelbar behandling hade utskottet därför upptagit allenast övriga i motionen framställda förslag; och hemställde utskottet, att motionen, såvitt den sålunda för närvarande av utskottet upptagits till behandling, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Brädefors: Herr talman! I den kommunistiska gruppens motion om revidering av sjölagen, sjömanslagen och sjöarbetstidslagen liksom om ändrade bestämmelser angående dessa frågor, till dess dessa lagar hunnit revideras, har gruppen föreslagit det som sjöfolket självt har för den kommunistiska gruppen uppgivit som det mest behövlige i fråga om dessa lagars revidering.

Utskottet har avkopplat en ganska viktig del, för att icke säga den viktigaste delen, av motionen, och ansett, att den bör behandlas tillsammans med den kungl. propositionen om arbetstiden för sjöfolket. Den hade i varje fall bort behandlas i sammanhang med övriga punkter i vår motion.

Utskottet har varit enhälligt i sitt avslagsyrkande på övriga punkter, och det har motiverat detta med att motionärerna icke utrett frågan. Jag förstår, att om motionärerna hade kommit med ett omfattande siffermaterial i dessa frågor i sin motion, så hade utskottsutlåtandet ändrats därhän, att man sagt, att utredningen icke varit fullständig, och så hade utskottet likväl yrkat avslag. Det är naturligtvis ingenting annat än svepskäl.

Jag tror, att det icke torde vara obekant för de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet, som tillika tillhöra landets högsta fackliga ledning, att en hel rad av de punkter, som stå i vår motion, framförts i den nu pågående sjömanskonflikten av sjömännen själva mot arbetsköparna, och jag tror icke, att de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet varit främmande för den saken, som bevisar, att de punkter, som vi föreslagit i vår motion, äro sjöfolkets egna krav, d. v. s. sådana krav, som vilken som helst av sjöfolket kan underskriva som sina krav. De ha alltså icke varit okunniga om sjöfolkets egna krav som framförts, men ändå talat om att saken icke varit utredd. I vissa andra fall, när man anser, att bristande utredning föreligger hava de socialdemokratiska ledamöterna reserverat sig och föreslagit utredning. Men här har man icke alls talat om utredning utan bara om avslag på motionen.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till motionen.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag skall icke ägna många ord åt denna motion, som nog torde vara en av de kanske sämst ihopkomna motioner, som någonsin avlevererats i denna kammare, vilket icke vill säga så litet. Jag ber blott dem, som ha utskottsutlåtandet framför sig, att titta på första sidan, där det står, att kosten skall kvantitativt ökas med 50 procent. Herr Brädefors! Skulle sjömännen tvingas att äta upp denna kvantitetsökning? Vad skall man göra? Skola de tvångsmatas? Vad skall sådana förslag tjäna till?

Ang. ändringar i eller tillägg till gällande lagstiftning rörande sjöfarten.

(Forts.)

Vidare säga motionärerna bl. a., att fartygens bostadsförhållanden för besättningen skall garantera hytter för två man. Men om det är 50 mans besättning, skola då 48 ligga i lastrummet, eller var skola de vistas, herr Brändfors?

Det är skäl i att nedlägga litet mera omsorg på att skriva motioner, om man gör anspråk på att utskottet och riksdagen skola taga dem på allvar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Ström**: Herr talman! Den motion, som här föreligger, är åtminstone enligt mitt förmenande, så dåligt skriven, att man förvånar sig över att någon velat sätta sitt namn under densamma.

När man läser detaljerna i motionen, får man klart för sig, att de, som skrivit denna, icke haft någon aning om vad sjöfartstjänst överhuvud taget betyder. När t. ex. i fråga om bemanningslagen säges, att 1925 års bemanning skall ligga till grund för den bemanning, som skall vara ombord på ett fartyg, så kan man fråga, vad som menas med detta. Menar man det manskap, som fanns på de svenska fartygen 1925, eller menar man någonting helt annat? Menar man, att det skall vara det manskap, som då var, då förstår jag icke, att revolutionärer av herrar Brädefors' och Hagbergs typ kunna nöja sig med de förhållanden i fråga om bemanning, som voro 1925. Nog borde de väl sträva framåt något mera. När vi tidigare i det tillfälliga utskott, där jag satt, behandlade bemanningslagen, ansågo vi, att de tidigare utredningarna icke kunde läggas till grund för en bemanningslag utan att man måste fordra en ny utredning angående dessa saker, om man skulle få fram en sådan lag.

Vidare har man, såsom herr Magnusson i Skövde redan framhållit, i fråga om spisordningen yrkat på en kvantitativ ökning av kosten med 50 procent. Menar då herr Brädefors, att de hårda skeppsskorporna skola ökas med 50 procent, att sill och potatis skall ökas med 50 procent och att sjömännen skola förtära detta? När jag for till sjöss, brukade vi få skeppsskorpor i sådan mängd, att det icke fanns möjlighet att förtära ens hälften av dem. Icke behöver man kvantitativt öka denna delen av kosten, den räcker mycket väl till. Skall man ändra spisordningen, är nog det förnämsta, att man ändrar kosten kvalitativt och får den på ett annat sätt, än som nu förekommer på en del fartyg.

När man kommer till bostadsförhållandena, fastställer man i a) och b), hur man skall ha det, och säger sedan i c), att alla fartyg, som byggas efter dessa bestämmelsers ikraftträdande som lag, skola inrymma allt som säges i punkterna a) och b), midskepps. Men hur skall man göra med alla de gamla fartygen? Det står icke ett ord om dem. Hur skall det vara på denna punkt? Skola vi bifalla den motion, som väckts om att upphugga alla gamla fartyg? När vi behandlade bemanningslagen, krävde vi bestämmelser, att man skulle ändra bostadsförhållandena även på de gamla fartygen. Men det står icke ett ord därom i motionen.

När man tar del av denna mycket lättvindigt skrivna motion, måste man säga, att de som väcka dylika motioner sträva icke efter att åstadkomma förbättrade förhållanden för sjöfolket såsom bemanningslag m. m., nej, de göra sjöfolket en riktig björntjänst och det är vad herrar Brädefors och Hagberg gjort i detta fall. De göra sjöfolket en björntjänst här i riksdagen, liksom de på senaste tiden gjort på övriga områden.

Under sådana förhållanden kan jag, herr talman, icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändringar i eller tillägg till gällande lagstiftning rörande sjöfarten.
(Forts.)

Herr **Brädefors**: Herr talman! Jag förstår så väl, att icke endast i fråga om sjöfolkets förhållanden utan även när man för fram andra frågor här i riksdagen, kommer man alltid med den motiveringen: hur skall det då gå? Det är alldeles omöjligt. När man talar om tvåmanshytter, så säger man: om det är 100 mans besättning, måste man ju ha 50 hytter. Hur kan det gå? Icke endast i detta fall utan även i andra fall kommer det borgerliga samhället och dess försvarare med »omöjligheten». Det är alltid omöjligt. Men varför skall man komma med denna »omöjlighet», när i varje fall sådana förordningar, som här föreslås, ha genomförts i andra länder, som ha ett annat system, t. ex. i Sovjetunionen.

Man talar här om tvångsmatning. Nå, om det skulle vara så, att denna punkt i vår motion, där man kräver en kvantitativ ökning av kosten med 50 procent, skulle betyda tvångsmatning, vad skall man då säga, när sjöfolket självt i den pågående sjömanskonflikten begärt kvantitativ ökning? Äro de själva för att tvångsmatas, sedan konflikten är bilagd? Jag tror icke det, utan det är ett behov, som de ha, och därför ha de framställt detta krav på kvantitativ ökning av spisordningen.

Det går naturligtvis icke att bortförklara saken, och man kan icke heller säga, att denna motion är en björntjänst åt sjöfolket, när den har kommit från detta sjöfolk självt. Det är sjömännen själva, som formulerat dessa krav. Det måste naturligtvis icke vara en björntjänst åt dem, när det är deras egna intressen, som vi fört fram i denna motion.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman, mina damer och herrar! Herr Ström i Göteborg har redan ingående bemött denna motion, och en stor del av vad jag tänkt säga har blivit sagt av honom.

När herr Brädefors talar om att sjöfolket självt skrivit motionen, måste man ställa sig en smula undrande till hur sjömännen verkligen kunnat skriva en sådan motion som den nu föreliggande. Här står, vad gäller arbetstiden, att den skall vara, för manskap och officerare på däck, 8 timmar per dygn och indelas i tre vakter. Jag kan aldrig ett ögonblick tänka mig, att någon sjöman begärt 8 timmars arbetstid och att få den tiden indelad i tre olika vakter. Det skulle i verkligheten betyda, att de bara skulle få sammanlagt $2\frac{1}{2}$ timmars arbetsdag till sjöss.

Man har handskats litet vårdslöst med formuleringen, när man skrivit, och även handskats vårdslöst med själva yrkandena. Man har t. ex. sagt, att begreppet säkerhetstjänst skall avskaffas. Det finnes, skulle jag tro, icke en enda sjöman, som vill ha begreppet säkerhetstjänst avskaffad, därför att sjömännen ha en sådan läggning, att de gärna vilja hjälpa andra sjömän, när de äro stadda i nöd. Skulle man t. ex. taga bort begreppet säkerhetstjänst, skulle ingen enda sjöman ha skyldighet att hjälpa andra, som kommit i nödläge. Vad man från sjömanshåll velat ha bort från denna säkerhetstjänst, är sådana saker, som enligt vanliga sjömansbegrepp icke kunna räknas till säkerhetstjänst. Hade ett sådant yrkande förelegat här, skulle man kunnat anse, att det varit sjömän, som skrivit och framlagt motionen.

Det är litet underligt, när man framlägger en sådan motion och talar om att det gäller ändring i sjölagen, sjömanslagen och sjöarbetstidslagen, när hälften av yrkandena i motionen gälla helt andra författningar än sjölagen, sjömanslagen och sjöarbetstidslagen. Exempelvis är spisordningen en författning för sig. Bostadsförordningen är en författning för sig, och tillsynen över fartygen är en författning för sig. Det är alltså tre olika författningar medtagna, som icke äro omnämnda i motionens motivering.

Ang. ändringar i eller tillägg till gällande lagstiftning rörande sjöfarten.

(Forts.)

När motionärerna begärt 50 procent ökning av maten ombord på fartygen, kan man heller icke förstå, vad det är för sjömän, som yrkat på det. Ty bland sjömännen är det bekant, att det är icke 50 procent utökning, som man vill hava, utan det är en förbättring av kvaliteten på maten. Det finnes i spisordningen en del varuslag, som man önskar få bort och ersatta med andra. Var det detta, man åsyftade, hade man kunnat orka med att skriva in det i sin motivering.

Vad gäller bemanningslagen, har det sagts av herr Ström, att det skulle vara olyckligt för sjöfolket, därest 1925 års bemanning lades till grund för en ny bemanningsskala för den svenska sjöfarten. Det vill jag utan vidare instämma i. Men jag vill dessutom ställa en fråga till motionärerna, vad de mena med 1925 års bemanning. Mena de, att man skulle lägga till grund för en bemanningslag den bemanning, som 1925 fanns å varje enskilt fartyg, eller menar man, att man skulle lägga till grund den bemanning, som fanns i de bäst bemannade fartygen 1925? Menas det, att man till grund för bemanningen skall lägga varje enskilt fartygs bemanning, är det tämligen olyckligt. Ty 1925 funnos fartyg, som blott voro bemannade med jungmän på däck. Det är klart, att man icke kan vara betjänt med en sådan bemanningslag.

Vad gäller flaggbytet är förslaget lika litet påkallat på den punkten. Man har hemställt, att varje överföring av fartyg till annan nation, som innebär försämring av sjöfolkets levnadsstandard, skall förbjudas. Det är tämligen enkelt. Men det borde i författningen vara klart, vad man avser med en sådan överföring av fartyg till en annan nation. Om den saken har jag själv väckt motion i andra kammaren, och den kommer att behandlas om några dagar. Vidare kommer frågan om arbetstiden på svenska fartyg att behandlas om kort tid, och även en del andra saker kommer snart upp till behandling.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen i de delar, varom nu vore fråga; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 6.

Vidare förekom till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 51 av herr *Hermansson m. fl.* och nr 80 av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*

*Ang. vissa
ändringar i
lagen om
arbetarskydd.*

I motionen II: 51 hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av nu gällande lag om arbetarskydd, att första paragrafen i nämnda lag erhöle följande lydelse:

§ 1.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i) — 1) samt

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 23.

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.

I motionen II: 80 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i lagen om arbetarskydd, att sista stycket i 1 § utginge och att lagen alltså skulle äga tillämpning även beträffande jordbruket, samt att 1 § punkt m) skulle erhålla följande lydelse: Åt arbetare, som från årets början varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag, skall å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar.

Utskottet hemställde,

A) 1) att riksdagen i anledning av motionen II: 51 måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i) — 1) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

2) att motionen II: 80, såvitt den avsåge ändring i 1 § lagen om arbetarskydd måtte anses besvarad genom vad under 1) anförts; samt

B) att motionen II: 80, i vad den avsåge ändring i 5 § punkt m) i samma lag, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits beträffande utskottets hemställan under punkten A):

av herr *K. G. Westman*, som föreslagit, att riksdagen ville, i anledning av motionerna, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående tolkningen av uttrycket »maskinella hjälpmedel» i sista stycket av 1 § i lagen om arbetarskydd och, därest utredningen därtill gäve anledning, vidtaga åtgärder för att vidga arbetarskyddslagens tillämpningsområde i fråga om jordbruket i syfte att, i den mån det vore praktiskt möjligt, bereda ökat skydd för jordbrukets arbetare vid användning av den maskinella utrustning, som förekomme inom jordbruket;

av herrar *Magnusson* i Skövde, *Wallerius*, *Sandström*, *Frändén* och *Johan August Larsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att motionerna II: 51 och II: 80 måtte av riksdagen avslås; samt

av herr *Gardell* i Gans utan angivet yrkande.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet av

Herr **Karlsson** i Grängesberg, som anförde: Herr talman! Det är två särskilda frågor, som här i ett sammanhang föreligga till behandling. Den första rör kravet om att tillämpningen av arbetarskyddslagen skall utsträckas att

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
omfatta även jordbruket. Den andra frågan avser vårt krav om en sådan ändring av semesterbestämmelserna i denna lag, att alla arbetargrupper tillförsäkras en semester på minst 15 dagar.

Beträffande den första punkten vill jag erinra därom, att när revideringen av arbetarskyddslagen 1931 förelåg till behandling, så ställde den kommunistiska gruppen förslag om att denna lag skulle i full utsträckning tillämpas även för jordbruket. Det finnes heller inga bärande skäl, som motivera, att jordbrukets arbetare skola stå i en undantagsställning i fråga om det nödvändiga skyddet för liv och lem i sitt arbete. Det kan icke betecknas som annat än oresonlig ansvarslöshet då det reses motstånd mot denna lags tillämpning för jordbrukets vidkommande. Bestämmelserna i arbetarskyddslagen äro i verkligheten så vagt formulerade och lindrigt hållna, att de sannerligen icke ålägga några skyldigheter som arbetsköparna på jordbrukets område icke äro mäktiga att uppfylla. Det är tydligt, att det motstånd, som reses mot lagens tillämpning på detta område, bottnar, som jag också tidigare sagt i denna kammar, endast i en ingrodd principiell ovilja mot utbyggande av en social lagstiftning, som ger arbetarna någon fördel eller, såsom i detta fall, något skydd.

Att ett ökat skydd mot olycksfall är behöfligt för arbetarna vid jordbruket, därom vittnar tydligt den tillgängliga olycksfallsstatistiken. Denna statistik visar, att jordbrukets arbetare äro utsatta för större olycksfallsrisker än många andra grupper, för vilka arbetarskyddslagen gäller. Ser man på siffrorna för antalet på grund av olycksfall förlorade arbetsdagar, finner man, att jordbrukets arbetare äro en av de allra hårdast drabbade grupperna. Behovet av ett övervakande av arbetarskyddet och effektiva bestämmelser om förebyggande åtgärder mot olycksfall är därför minst lika stort på detta område som inom andra arbetsområden.

Det är också dessa förhållanden, som varit bestämmande för oss, när vi framfört det yrkande, som ställts i den av mig och mina partikamrater väckta motionen. Vi hava i vår motion yrkat, att lagen i sin helhet skall tillämpas även för jordbrukets arbetare. Det föreliggande utskottsutlåtandet beträffande den här punkten innebär, att arbetarskyddslagens bestämmelser skola tillämpas på jordbruket i en något vidare omfattning. Utskottet föreslår sålunda, att sista stycket i § 1, som rör lagens tillämplighetsområde, skall erhålla följande ändrade lydelse: »Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i)–l) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.» Detta utskottets yrkande sammanfaller med det förslag, som ställts i den av herr Hermansson m. fl. väckta motionen. Jag vill medgiva, att utskottets förslag innebär i stort sett ett tillmötesgående också av de krav, vi ställt, och jag förstår ju, att utskottet icke har velat vara med om att sträcka sig längre än till den socialdemokratiska motionens yrkande. Men jag kan ändå icke förstå, av vilken anledning motionärerna och utskottet påyrkat, att de här tre nämnda punkterna, i), k) och l) i § 5, skola sättas ur kraft när det gäller jordbruket. Jag kan för min del icke finna, att det kan föreligga någon rimlig anledning till att så skall ske.

Den första av dessa punkter innefattar endast ett påpekande av att »arbetet bör, där dess natur det medger, avbrytas genom en eller flera lämpligt förlagda raster av tillräcklig varaktighet». Varför skall icke denna enkla och självklara bestämmelse kunna få bliva gällande även för jordbruket? Vi kommunister vilja i varje fall icke vara med om att den bestämmelsen skall slopas, när lagen skall utsträckas att tillämpas för jordbrukets område.

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

Den andra punkten innehåller den bestämmelsen, att »åt arbetarna bör, där ej allmänhetens behov eller annan omständighet skäligen kan anses kräva avvikelse, beredas erforderlig ledighet för nattvila». Även den självklara rätten borde väl ändå motionärerna och utskottet hava kunnat vara med om att tillerkänna jordbrukets arbetare i stället för att här framföra yrkandet, att densamma skall slopas för den arbetargruppen.

Den tredje punkten, som motionärerna och utskottsmajoriteten yrkat skall bort ur lagen, när det gäller jordbruket, den innehåller bara ett stadgande, som säger, att »för varje period av sju dagar skola arbetarna *i regel* åtnjuta sammanhängande ledighet av minst 24 timmars varaktighet». Det säges vidare i den bestämmelsen, att sådan veckovila *bör* såvitt möjligt förläggas till söndag och till samma tider för alla vid ett arbetsställe anställda. Slutligen står det i denna punkt, att från dessa bestämmelser kan yrkesinspektionens chefsmyndighet medgiva undantag för visst slag av sysselsättning eller visst arbetsställe.

Jag kan, som sagt, icke förstå varför de socialdemokratiska motionärerna ansett det vara av behovet påkallat att yrka på slopandet av dessa bestämmelser för jordbrukets vidkommande. Jag tror också, att det blir svårt att övertyga jordbrukets arbetare om att deras arbete skiljer sig så mycket från annat arbete, att det är nödvändigt att slopa de bestämmelser, som gälla för andra arbetargrupper beträffande raster, ledighet för nattvila och 24 timmars veckovila. Det är självklart, att jordbrukets arbetare lika väl som andra arbetare måste tillerkännas rätt att erhålla sådan vila. Därför böra dessa bestämmelser icke heller slopas för jordbrukets vidkommande. Jag kommer därför också, herr talman, att vidhålla det yrkande, som i denna punkt framställes i vår motion.

Till högerns och bondeförbundets representanter, som hava reserverat sig mot detta utskottets synnerligen moderata förslag, vill jag säga, att herrarna på den kanten hava med sina reservationer avslöjat sin klart arbetarfientliga inställning. Jag hade ju heller icke väntat mig något annat. Men vi böra emellertid i detta sammanhang erinra oss, huru särskilt bondeförbundarna under onsdagsdebatten här, som gällde lantarbetarnas sociala och ekonomiska förhållanden, spelade radikala och sökte framställa sig som lantarbetarnas sanna vänner och beskyddare. Deras uppträdande då var ingenting annat än ett osmakligt hyckleri helt enkelt. Den beteckningen är, herr talman, icke för stark. Man har anledning att säga ut detta, när man ser deras uppträdande här i dag. Nu stå deras representanter här som reservanter och motståndare till detta blygsamma förslag, som endast går ut på, att vissa behövliga bestämmelser skola bliva gällande även för jordbrukets arbetare beträffande skydd till liv och lem. Icke ens det anse sig dessa herrar vilja vara med om. Ett mera kraftigt besked om bondeförbundarnas och borgarrepresentanternas arbetarfientlighet kunna väl lantarbetarna knappast få. Säkerligen skola också dessa arbetare minnas herrarnas oresonliga uppträdande i den här frågan.

Med vad jag nu har anfört kan det ju för tillfället vara nog sagt i denna sak. Jag skall därför övergå till den andra frågan, som föreligger i detta utskottsutlåtande, nämligen frågan om arbetarsemester.

Vid den revision av arbetarskyddslagen, som 1931 företogs, beslöt riksdagen att i denna lag införa en bestämmelse rörande semester. Den kommunistiska gruppen hade då tidigare framfört förslag om en särskild semesterlagstiftning. Vår principiella uppfattning är den, att en sådan särskild lag i avslutning till arbetstidslagen bort komma till stånd. Vi hava tidigare framhållit, att på arbetarhåll betrakta vi icke denna fråga som en *skyddsfråga*. Vi

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

betrakta semestern som en materiell rättighet, vilken arbetarklassen som helhet måste få tillgodosedd på ett tillfredsställande sätt.

Den semesterbestämmelse, som nu finnes i arbetarskyddslagen, är ur arbetarsynpunkt absolut otillfredsställande. Stadgandet i fråga innebär endast ett svagt uttalande, däri säges, att »åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid, bör beredas semesterledighet under minst fyra dagar». Om man gör en jämförelse med den lagstiftning, som finnes i en hel del andra länder, så skall man finna, att Sverige är synnerligen efterblivet på det här området. Sedan mer än ett tiotal år tillbaka är nämligen i en hel del olika länder genomförd lagstiftning, som stipulerar betydligt längre semesterledighet för arbetarna. I en del länder två veckor och däröver. Och i vissa fall, exempelvis i Sovjetunionen, har man fastställt en semesterledighet på ända upp till en månad för vissa arbetargrupper.

Man kan i fråga om den semesterbestämmelse, som är fastställd i den nu gällande arbetarskyddslagen, endast konstatera, att densamma i sin nuvarande lydelse är utan allt praktiskt värde för arbetarna. I den här frågan avancera vi faktiskt bakåt här i landet och det måste bli den organiserade arbetarklassens uppgift att på ett kraftigare sätt giva eftertryck åt kravet på en bättre lösning av semesterfrågan. Redan för tretton år sedan yrkade den s. k. arbetstidskommittén i sitt då framlagda förslag till lag om arbetarsemester, att semesterledigheten skulle fastställas till minst åtta dagar. Nämnda kommitté framhöll samtidigt, att den ansåg en dylik semestertid vara ett *minimum*. I sin motivering för det framlagda lagförslaget underströk också denna kommitté med skärpa, att »åt semestern måste givas en icke alltför ringa varaktighet, om den skall i någon mån motsvara sitt ändamål». Då en semesterledighet på åtta dagar redan 1920 ansågs vara ett minimum, kan det sannerligen icke sägas, att det är något överdrivet krav vi komma med, när vi nu ställa förslag om en semesterledighet av minst 15 dagar. Arbetarklassen har hittills endast fått ökad arbetslöshet och sänkt levnadsstandard som resultat av den genomförda rationaliseringen. Det blir allt mera nödvändigt, att arbetarna skärpa kampen för att tvinga kapitalistklassen att utlämna rationaliseringens vinster och resultat. Detta måste då bli i form av bättre levnadsstandard, sänkt arbetstid och längre semesterledighet. Tydligen blir det nog emellertid ingen verkligt nöjaktig lösning av dessa frågor, förr än arbetarna själva taga regleringen av det produktiva livet i egna händer.

Andra lagutskottet yrkar nu som tidigare avslag på vår motion om fastställande av en längre semesterledighet. Utskottet yttrar helt kort — och rent av föraktfullt kan man säga — att »med avseende å semesterledighet åt arbetare saknar riksdagen enligt utskottets mening anledning att frånträda sin tidigare och senast vid 1932 års riksdag därutinnan intagna ståndpunkt».

Utskottets utlåtande är enhälligt. Även socialdemokraterna anse i likhet med övriga borgerliga representanter, att riksdagen saknar anledning att med avseende å semesterledigheten åt *arbetare* ändra ståndpunkt. När det gäller semesterledighet, pensioner och andra förmåner åt högre tjänstemän och dylika, då hör man däremot andra toner från dessa håll. Man bör särskilt lägga märke till den mot *arbetarna* föraktfulla tonen i detta uttalande. Det är betecknande, att icke ens mot detta hava socialdemokraterna reserverat sig. Jag förstår ju, att den här rådande enhetsfronten nog kommer att fälla vårt krav, men herrarna kunna vara övertygade om, att det i så fall faller framåt. Den organiserade arbetarklassen kommer att resa detta krav på nytt och med förnyad styrka.

Jag yrkar, herr talman, i båda de förevarande punkterna, sålunda både i

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
fråga om punkt A) och B) i utskottets utlåtande, bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen. Detta yrkande innefattar förslag om sådana ändringar i arbetarskyddslagstiftningens bestämmelser, att en semesterledighet av minst 15 dagar fastställs för alla arbetargrupper, samt att lagen i sin helhet skall äga tillämpning även på jordbruket.

Vidare yttrade:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag ber att få meddela, att vid avgörandet av denna fråga i utskottet avgåvos lika många röster för och emot motionerna, varför det var lotten, som avgjorde, att utskottets utlåtande kom att innefatta det tillstyrkande, som nu föreligger.

Jag ber därjämte att få säga till herr Karlsson i Grängesberg, med anledning av hans uttalande om hyckleri och bristande arbetarvänlighet, och då särskilt emot lantarbetarna — ett uttalande, som visserligen var närmast riktat emot bondeförbundet — att det är icke sagt, att man är mindre hycklande, därför att man vid alla tillfällen spelar på strängen om arbetarvänlighet och för att visa detta sitt sinne framkommer med alla möjliga förslag till åtgärder, oberoende av om dessa äro genomförbara eller icke.

Jag tillåter mig gå ett steg längre och säga, att dessa personer, vilka med möda och omtanke nu hålla företag i gång, och vilka personer många gånger nödgas vända sig emot krav från arbetarhåll, som synas vara nog så befogade, men som under för handen varande omständigheter icke kunna bäras av företagen, kanske i själva verket i dessa hårda tider bereda arbetarna mera gagn än de, vilka oberoende av tidsförhållandena och konjunkturläget och dylikt blott kräva ytterligare förmåner för arbetarna och ytterligare tunga för arbetsgivarna. Det är skäl i att säga ifrån detta i tider som dessa. Det är skäl i att säga ifrån, att när t. ex. en jordbrukare med möda och omtanke lyckas hålla sitt företag i gång och sålunda hålla arbetstillfällena uppe, kan han därmed sannerligen göra en gärning, vilken icke är minst förmånlig för lantarbetarna. Det är skäl att säga ifrån — och det må förlåtas mig, om jag kanske kommer litet utanför ämnet — att det kanske för närvarande icke finns några personer, vilka göra vårt land och arbetarklassen större nytta än dessa, vilka hålla företag i gång. Jag kan nämna några sådana företag, som nu rinna mig i minnet, och av vilka det ena nyligen firade ett jubileum, nämligen ASEA och Göta-verken. De som hålla sådana företag i gång under dessa tryckta tider utföra säkerligen en för landet och arbetarklassen mera gagnelig gärning än kommunisterna, som i alla situationer säga till arbetarna, att de äro förtryckta, att de endast hava fått det sämre och sämre, och att de måste taga saken i egna händer. Och då herr Karlsson i Grängesberg säger, att rationaliseringen endast har medfört sänkt levnadsstandard emot förr, och att det här måste genomföras förkortad arbetstid, högre standard, längre semester o. s. v., så är det ju fromma önskemål, vilka ur teoretisk synpunkt och under andra förhållanden än praktiska synpunkter kunna vara välbefogade, men som äro innerligt obefogade och opraktiska i närvarande tid, när vi framför allt annat måste försöka inrätta oss så, att företagen kunna hållas i gång, och att det gives tillfällen att offra sina händers arbete på verkligt produktiva företag. Ty i annat fall kommer den sista vedermödan att bliva betydligt större än den närvarande.

För att nu komma in på det område, det här gäller, och då närmast frågan om arbetarsemestern, skulle jag vilja säga följande. Om jag betraktar detta krav på 15 dagars semester, som här är framställt från kommunistiskt håll, ur jordbrukarnas synpunkt och ur jordbruksarbetarnas synpunkt — ty jag känner också de sistnämndas ställning, herr Karlsson i Grängesberg — så följer

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

med den säsongnatur, som jordbruksarbetet mer och mer tenderar att få dels genom upplösning av avtalsbestämmelser, dels på grund av ekonomiska svårigheter, att om en semesterbestämmelse här skulle framtvingas att gälla för sådana lantarbetare, som varit anställda från årets början, så skulle detta i sin ordning framtvinga ett för arbetarna säkerligen icke så alldeles önskvärt förhållande. Man skulle nämligen då tveka att anställa en arbetare från årets början, då man strängt taget icke behöver honom, men då man mången gång tidigare behållit honom endast därför att man tyckt, att det varit svårt för honom att vara utan arbete, och icke därför att man icke kunnat reda sig honom förutan. Man tvingades med andra ord att göra anställningen sådan, att arbetaren bleve utan arbete en längre tid och därigenom utan semesterförmån. Det är icke alltid, som det till synes välvilliga ståndpunktstagandet för arbetaren i själva verket för honom medföra några fördelar.

När vi från vårt håll motsätta oss arbetarskyddslagstiftningens utsträckning till jordbruket och därvid intaga samma ståndpunkt, som riksdagen intagit tidigare och intog, då denna arbetarskyddslagstiftning genomfördes, så är det icke därför, att vi äro ovilliga eller hårda emot våra arbetare, utan det är därför, att vi på goda grunder anse, att det möter mycket stora praktiska svårigheter att för denna lag finna någon tillämpning inom jordbruksnäringen med dess växlande beskaffenhet, en tillämpning, som icke skulle medföra några avsevärda eller ens nämnvärda fördelar för jordbruksarbetarna. Under inga förhållanden skulle en dylik lagändring medföra fördelar, som svarade emot de stora svårigheterna och kostnaderna för dess tillämpning samt det stora hinder, som den komme att medföra i arbetet. Jag ber att få erinra därom, att motionären herr Hermansson i sin motion säger: »Då dessutom enligt den officiella statistiken endast omkring en fjärdedel av alla genom olycksfall i arbete vid jordbruket förlorade arbetsdagar äro föranledda av skador, som förorsakats av maskinella anordningar överhuvud taget, så följer härav, att endast en mycket obetydlig del av jordbrukets arbetsställen äro underkastade yrkesinspektionens tillsyn.» Därmed har ju motionären erkänt, att de talrika olycksfallen och därav förorsakade skador, som förefinnas inom jordbruksarbetet, äro av den art, att de icke i nämnvärd mån kunna avhjälpas genom några föreskrifter i enlighet med arbetarskyddslagstiftningens bestämmelser eller genom någon som helst inspektion. Under sådana förhållanden tillåter jag mig fråga: är det då befogat att genom en utsträckning av denna lagstiftning införa ytterligare försvärande och fördyrande omständigheter — ty det följer av detta förslags bestämmelser — för jordbruksnäringen, vilka bestämmelser icke skulle medföra det avsedda gagnet, kanske icke gagna alls, men som skulle vara ytterligare ett hinder i dessa tider, då jordbruksnäringen har det så svårt, som den ovedersägligen har, ja, svårare än de flesta andra näringar.

Det är därför att saken icke kan ha något avsevärt gagn, eller kanske något gagn alls, med sig för arbetarna, det är därför att den skulle medföra svårigheter i arbetet och dyrare omkostnader, som vi reservanter ansett böra bestämt motsätta oss lagens utsträckning. Och det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Aronson* instämde häruti.

Herr **Hermansson**: Herr talman! Fjolårets kammardebatt rörande samma fråga som den, som nu föreligger till behandling, föranledde en ledamot av denna kammare att i ett s. k. riksdagsbrev till sitt liv- och husorgan meddela sina tankar om den föreslagna lagändringen. Han skrev bl. a., att motionären — det var jag även den gången — med frejdigt mod hade uppträtt till försvar

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

för sin motion, som skulle ha gått ut på att »staten skulle tillsätta en massa inspektörer, som skulle springa ute på den svenska landsbygden och hindra folk att arbeta». Jag vet nu icke, huru många av kammarens ledamöter, som då delade brevskrivarens uppfattning om motionens innebörd, men det framgår av den reservation, som högerledamöterna i utskottet i år avlämnat, och även av det anförande, som nyss hölls här av herr Magnusson i Skövde, att högerreservanterna ha ungefär samma uppfattning om det föreliggande förslaget som den nämnde brevskrivaren, även om reservanterna klätt sina åsikter i en mera värdad form eller, låt mig säga, uttryckt sig på ett något anständigare sätt, än vad den omtalade brevskrivaren gjorde.

Dessa reservanter med herr Magnusson i Skövde i spetsen säga nämligen också, att de föreslagna åtgärderna skulle komma att »verka både fördyrande och hindrande i arbetet utan motsvarande nytta». Jag vill inom parentes påminna om, att precis samma invändning restes på sin tid emot arbetarskyddslagens tillämpning på andra arbetsområden, än det här är fråga om. Då framhölls det också av arbetsgivarnas representanter både inom och utanför riksdagen, att lagen icke skulle komma att ha någon annan verkan än att fördyra och hindra arbetet. Men är det någon, som nu, sedan denna lag prövats under tjugu år, vill påstå, att dessa invändningar haft något fog för sig, och som därför föreslår, att lagen skall upphöra att gälla t. ex. inom industrien? Icke ens herr Magnusson i Skövde har kommit med något sådant förslag.

Då jag emellertid trots detta fruktar, att det finns en hel del människor, kanske även i den här församlingen, som lida av vad jag skulle kunna kalla »inspektörsskräck», anser jag mig tvingad att åtminstone i någon mån redogöra för motionärens och utskottsmajoritetens avsikter med det förslag, som här föreligger.

Som var och en kan se av motionen, innehåller denna icke något som helst förslag till utökning av yrkesinspektionens personal. Jag tycker, att detta förhållande borde åtminstone tillsvidare kunna dämpa farhågorna för de utgifter för *staten*, som skulle följa av ett bifall till förslaget. Vilka förfärliga saker är det nu, som komme att hända, om utskottsförslaget skulle bifallas? Och vad skulle ett sådant beslut i verkligheten komma att innebära? Jo, det skulle för det första betyda, att jordbruksarbetarna med de i motionen angivna inskränkningarna rent principiellt skulle erhålla samma lagliga skydd emot olycksfall i arbetet, som de flesta andra arbetare i vårt land redan förut ha erhållit. Det skulle med andra ord bli i lag fastslaget, att det är ett lika stort samhällsintresse att befrämja lantarbetarnas välfärd, som det är att skydda andra medborgargrupper. Ett beslut i enlighet med vårt yrkande skulle för det andra få till följd, att det skulle utfärdas generella föreskrifter om vederbörande arbetsgivares skyldighet att, där detta är möjligt, vidtaga lämpliga åtgärder till förebyggande av olycksfall i arbetet. Och det är just dessa generella föreskrifter med deras rent moraliska innebörd, som vi för vår del anse komma att bli en av de allra största vinsterna av ett bifall till förslaget. Beslutet skulle för det tredje innebära, att om det på en arbetsplats förelåg uppenbar risk för olycksfall av sådant slag, att denna risk genom åtgärder från arbetsgivarens sida skulle kunna minskas eller avlägsnas, och arbetsgivaren icke frivilligt ville vara med om att göra något åt saken, så skulle arbetarna ha rättighet att i första hand påkalla undersökning från vederbörande hälsovårdsnämnd och, om detta icke hjälpte, i andra hand hänvända sig till yrkesinspektionen och påkalla undersökning från detta håll. Detta skulle vidare hava till följd, att om yrkesinspektionen funne anmälan befogad, skulle densamma utfärda bestämmelser till förhindrande eller minskande av olycksfallsrisken, föreskrifter, som skulle gälla både för arbetsgivarna och arbetarna.

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

Detta skulle, såvitt jag kan bedöma saken rätt, bliva de enda omedelbara följderna av kamrarnas bifall till utskottets yrkande.

Huvudskälet för högerreservanternas avslagsyrkande hörde vi nyss angivas av herr Magnusson i Skövde. Det är deras uttalade fruktan för de ökade kostnaderna. Socialstyrelsen har emellertid i mycket bestämda ordalag framhållit, att den ifrågavarande utvidgningen icke skulle behöva föranleda någon utökning av yrkesinspektionens arbetskrafter. Jag kan naturligtvis för min del icke gå i god för att den uppfattningen är absolut riktig. Men det må förlåtas mig, om jag vill tillmäta socialstyrelsens uppfattning i detta fall ett något större värde än reservanternas. Men även om det skulle komma att uppstå behov av ökad arbetskraft inom yrkesinspektionen — det påstås för övrigt, att ett sådant behov föreligger redan nu — så är det riksdagen och ingen annan, som har att bestämma, huruvida detta behov skall fyllas, samt även om sättet, på vilket detta skall ske. Nu säga högerreservanterna, att även om personalen skulle räcka till, så bleve det ändå ökade kostnader för resor och dagtrakamenten för underinspektörerna, som skulle verkställa inspektionen. Detta argument påminner mig i mycket hög grad om den kända historien om pojken, som satt och grät för att katten tittade på honom och vid påminnelsen om att man icke hade någon katt i huset sade, att »om vi hade en katt, skulle han se på mig». Det är ju nämligen så, att det är riksdagen, som för varje år bestämmer, huru mycket yrkesinspektionen får kosta. Och socialstyrelsen och yrkesinspektionen hava sedan att inom den bestämda kostnadsramen söka på bästa sätt övervaka lagens efterlevnad.

Vad det här är fråga om är sålunda ingenting annat än en annan fördelning av yrkesinspektionens arbetskraft än den, som nu tillämpas. Själva lagstiftningen är sålunda *en* sak och statens åtgärder för att övervaka lagstiftningens efterlevande *en annan*. Jag tror emellertid, det är bäst, att vi behandla dessa båda saker var för sig. I vilket fall som helst och hur beslutet här i dag än kommer att utfalla, har riksdagen i fortsättningen fullt fria händer i fråga om utgifterna för yrkesinspektionens verksamhet.

Då det nu tycks råda en sådan fruktan för yrkesinspektionens verksamhet, tillåter jag mig påminna om, att arbetarskyddslagstiftningen icke ens ifrågasätter någon allmän inspektion av de arbetsställen, som tillhöra lagens tillämpningsområde. Lagen föreskriver uttryckligen, att där fara för olycksfall i regel kan anses utesluten, behöves tillsyn från de övervakande organens sida icke ske förrän efter anmälan eller på grund av annan särskild omständighet. Och det faller nästan av sig självt, att det stora antalet arbetsställen vid jordbruket skulle komma att tillhöra den kategori av arbetsplatser, där inspektion icke skulle behöva förekomma annat än i rena undantagsfall. Kontorsarbete och arbete på restauranger och hotell faller också under arbetarskyddslagen. Men det är väl ingen, som därför kan komma och påstå, att yrkesinspektörerna springa omkring på hotell och kontor och hindra folk från att arbeta.

Ett annat skäl, som anförts mot förslaget och som nu herr Magnusson i Skövde tryckte alldeles särskilt starkt på, var att ett bifall till detsamma skulle komma att medföra ökade kostnader för jordbrukets utöware. Och något sådant vill man icke vara med om. Det kan naturligtvis icke förnekas, att slarviga och försumliga arbetsgivare skulle komma att få vidkännas vissa kostnader för att åstadkomma behövliga skyddsanordningar, som nu fattas, men jag tillåter mig ändock att på goda grunder betvivla, att jordbrukarna i allmänhet och i längden skulle komma att åsamkas några ökade utgifter, utan snarare tvärtom. Det förhåller sig nämligen så, som herr Andersson i Dunker under debatten i fjol alldeles riktigt framhöll, att det är arbetsgivarna vid jordbruket, som i stort sett

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
gemensamt få betala kostnaderna för samtliga olycksfall. Dessa kostnader få betalas i form av olycksfallspremier för de anställda arbetarna. Och om riskerna för olycksfall kunna nedbringas, så komma naturligtvis också premierna att bli billigare. Högerreservanterna påstå nu visserligen, att riskerna icke komma att bli mindre, och att någon premieminskning således icke kommer att äga rum. Jag tror mig nu icke om att på den punkten kunna omvända herr Magnusson och hans meningsfränder, men jag vill dock i detta sammanhang tala om, att de försäkringsanstalter, som hava till uppgift att ordna försäkringar mot olycksfall för jordbrukets arbetare, hava en rakt motsatt uppfattning om denna sak än herr Magnusson. Det finns åtminstone en av dessa försäkringsanstalter, som i ett cirkulär till arbetsgivarna har direkt utlovat en minskning av premierna för de arbetsgivare, som vore villiga att t. ex. anordna ett stängsel till skydd omkring de s. k. skullöppningarna i stall och ladugårdar. Den verkliga sakkunskapen på detta område har således en annan uppfattning än den som högerreservanterna här föredr.

Det nuvarande tillståndet innebär för övrigt också en uppenbar orättvisa mot de samvetsgranna och ordentliga jordbrukare, som frivilligt vidtaga nödiga åtgärder för att minska riskerna för olycksfall för sina arbetare. Dessa jordbrukare få ju nämligen, som det nu är, dela kostnaderna för olycksfallsförsäkringen med de försumliga och slarviga arbetsgivarna, som genom sin vårdslöshet öka riskerna för olycksfall och därigenom göra premierna onödigt dyra. Reservanternas ståndpunkt innebär således i själva verket, att de ordentliga och ansvarsmedvetna arbetsgivarna skulle tvingas att i form av en högre olycksfallsförsäkringspremie betala kostnaderna för de likgiltigas och slarvigas försummelser. För min del kan jag emellertid icke inse, att det finns någon anledning att på detta sätt premiera ansvarslösheten på de samvetsgranna jordbrukarnas bekostnad.

I syfte att förringa behovet av den föreslagna lagändringen göra reservanterna också ett annat påstående, som är i hög grad missvisande. De göra nämligen gällande, att olycksfallen vid jordbruksarbete till övervägande del skulle utgöras av skador, som icke lämpligen kunna förebyggas genom några skyddsåtgärder, d. v. s. sådana skador, som förorsakas av stötar, slag, skärskador eller av djur o. s. v. Byråchefen Fürst, som gjort en omfattande utredning rörande denna sak, har dock kommit till ett annat resultat än reservanterna. Enligt denna utredning, som behandlades ganska utförligt vid fjolårets debatt, uppgå de skador, som lantarbetarna ådraga sig vid hantering av redskap till omkring 18 % av samtliga olycksfall, och de skador, som förorsakas av djur, till ungefär 10 %. Och även om man, vilket i alla fall vore högst oriktigt, till denna kategori av olycksfall skulle räkna alla de skador, som förorsakas av fordon, så håller reservanternas påstående i denna punkt ändå icke streck. Utskottet har således endast hänvisat till verkliga fakta, då det i sitt utlåtande ansett, att ett ökat arbetarskydd för jordbrukets arbetare är av behovet påkallat.

Jag måste också säga några ord med anledning av den reservation, som avgivits av utskottets ordförande, professor Westman, och i vilken han föreslår utredning i syfte att få alla jordbrukets maskiner under lagens tillämpningsområde. Man blir ju med tiden van att nöja sig med litet, och jag är för min del glad för varje litet handtag i syfte att minska lantarbetarnas olycksfallsrisker. Men jag tror också, att ett beslut enligt herr Westmans önskan icke kommer att hava någon större betydelse för lösningen av lantarbetarnas arbetsskyddsfråga. Av alla olycksfall inom jordbruket är det endast omkring $\frac{1}{4}$ som förorsakas av maskinella hjälpmedel överhuvud taget, och då en del av

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

dessa maskiner, nämligen de som drivas med ånga eller motorkraft, redan förut falla under lagen, så skulle den av herr Westman ifrågasatta utvidgningen endast komma att hava en relativt underordnad betydelse. Den orättvisa mot jordbrukets arbetare, som lagen med sin nuvarande formulering innebär, skulle i huvudsak komma att bestå. Och jag kan icke fatta, varför en eventuell utredning, om nu en sådan skulle komma till stånd, icke skulle få omfatta samtliga olycksfallsrisker vid jordbruket. Det finns ingen rimlig anledning till att en lantarbetare skall sakna det lagliga skydd, som t. ex. en vägarbetare har, även i de fall, när dessa båda arbetare utföra precis samma arbete och under precis samma betingelser. Om vägarbetaren nu är sysselsatt med stensprängning, så gäller arbetarskyddslagens bestämmelser, men om lantarbetaren beordras att utföra samma slags arbete på nästan samma plats, så har hans arbetsgivare ingen skyldighet att vidtaga några skyddsåtgärder. Sådana missförhållanden skulle icke komma att avlägsnas genom ett bifall till herr Westmans reservation, och lantarbetarna skulle fortfarande till största delen komma att sakna det skydd mot olycksfall i arbete, som andra arbetargrupper redan för 20 år sedan erhöilo. Jag vill ju emellertid erkänna, att ett bifall till herr Westmans reservation ändå skulle innebära ett litet steg framåt. Och jag vill också uttala det önskemålet, att, om riksdagen nu kommer att besluta i enlighet med herr Westmans förslag, den regering, som kommer att verkställa utredningen, icke stannar vid vad som här begäres, utan att regeringen i enlighet med sin grundlagsenliga rättighet går ett stycke längre och låter utreda arbetarskyddsfrågan vid jordbruket i dess helhet.

Men efter alla de löften, som tidigare hava lämnats, särskilt från bondeförbundarnas sida, om att befrämja lantarbetarnas intressen, och i all synnerhet efter vad som från deras sida sades i den diskussion, som ägde rum här i onsdags, tycker jag, man borde ha anledning förvänta, att det skall bli majoritet åtminstone i denna kammare för utskottets förslag. Det uttrycktes då från vissa håll, vissa tvivelsmål om, att det starka intresse för lantarbetarnas välfärd, som kom till uttryck i vissa anföranden från bondeförbundarnas sida, icke skulle vara så allvarligt menat. För min del vill jag åtminstone tills vidare icke ifrågasätta något annat än att det låg allvar bakom de ord, som då uttalades, och jag tillåter mig därför också hysa den förhoppningen, att det intresse, som då kom till synes, skall visa sig ha varit så pass starkt, att det icke tagit slut under de tre dagar, som sedan dess förflutit. Här föreligger nu ett ypperligt tillfälle att också i handling visa sin välvilja gentemot lantarbetarna och att på åtminstone ett område skapa rättvisare och bättre förhållanden för denna hittills åsidosatta arbetargrupp.

Jag ber härmed, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! Med instämmande i vad herr Magnusson i Skövde förut anført vill jag framhålla det egendomliga i att motionären icke i år anført någon statistik över de olycksfall, som äro mest förekommande inom jordbruket. Hade han detta gjort, så kanske han fått belägg för att de flesta olycksfall ej kunnat förebyggas genom yrkesinspektionens föreskrifter. Motionären hade då kanske kommit till samma uppfattning som byråchefen i socialstyrelsen herr Bergsten anført i sin reservation, återgiven på sid. 7 i utskottets betänkande, däri han bl. a. säger, att det kan betraktas »som ett 'skönhetsfel' att ej på alla slag av arbete få såvitt möjligt tillämpa uniforma skyddsbestämmelser, men med hänsyn till de praktiska förhållandena synes mig i fråga om jordbruksarbetet en sådan anordning som den ovan antydda eller en liknande vara att föredraga, varigenom å ena sidan tillfälle beredes till inspektion, där ett verkligt behov av sådan kan anses föreligga, men som å andra si-

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

dan icke, vare sig direkt eller indirekt, inbjuder till överflödig och onödigt besvärande inspektion».

Om man tar i betraktande olycksfallen för 100 årsanställda, så finner man, att antalet fall är mindre inom jordbruket än inom andra yrken, oaktat inspektionen är i hela sin vidd utsträckt till de senare yrkena. Att så är fallet torde bero på, att lantarbetarna redan från späda barndomen äro vana vid arbetet och hava fått en praktisk erfarenhet att se, vilka arbeten som äro farliga, och därför kunna iakttaga nödig varsamhet vid de farliga arbetena. Detta är en erfarenhet, som vinnes i praktiken, men som den teoretiskt skolade inspektören kanske aldrig kommer att förvärva.

Att olycksfall, som förekomma vid behandling av djur eller vid hantering av redskap, ej kunna förebyggas genom av yrkesinspektören givna föreskrifter är ju självfallet.

Egentliga orsaken till att jag icke kan biträda motionärens hemställan är den, att om utskottets förslag blir upphöjt till lag, kommer större delen av det ansvar, som nu åligger arbetsgivarna, att falla på yrkesinspektören. Skulle det vara någon mening med det begärda utsträckandet av yrkesinspektionen, måste väl inspektören besöka arbetsplatsen, och när han då kommer till en plats, lämnar han naturligtvis föreskrifter, som skola anslås på arbetsplatsen här och var. Dessa föreskrifter få naturligtvis icke ändras vare sig av arbetsgivaren eller av arbetaren. Om arbetaren då finner dessa föreskrifter för besvärliga att efterkomma i arbetet och icke ställer sig dem till efterrättelse och det så inträffar olycksfall under arbetet, så får han icke ersättning. Jag kan icke vara med om att göra det svårare för en arbetare att få en olycksfallserättning än vad det nu är. Vi skola dock hava i minnet, att när arbetsgivaren skall lämna in en ansökan om ersättning, skall han även svara på frågan: har arbetaren ställt sig givna föreskrifter till efterrättelse? Och har han icke lytt föreskrifterna, måste han svara nej, och då utgår enligt lag ingen ersättning. — Ju flera lagar vi skriva dess svårare blir det att efterleva dem.

Våra lantarbetare äro i regel kloka och erfarna, och jag tror, att såväl motionären som utskottet hava underskattat lantarbetarnas omdömesförmåga i detta fall.

Herr Karlsson i Grängesberg nämnde något om att det var många olycksfall, som föranledde långvarig arbetslöshet. Det är ju givet, att man vid användning och skötsel av djur lätt kan få lemmar fördärvade, och då blir det ju långvarig oförmåga till arbete. Det är sällan någon motsvarighet förekommer inom industrien. Detta är sådant, som en yrkesinspektion icke alls kan avhjälpa. Så säger han, att vi äro arbetarfientliga. Det är förvisso icke sant. Vi skola dock komma ihåg, att om vi icke vilja vara med om semester, så står det på sid. 7 i socialstyrelsens skrivelse: »Vidare skulle jordbruksarbetet, som ju är beroende av årstid, väderlek och andra växlande och tillfälliga omständigheter, knappast låta sig inordna under någon med industrien likartad arbetstidsreglering. Med hänsyn härtill har styrelsen också undantagit jordbruksarbetet från tillämpning av lagens bestämmelser rörande arbetstiden samt rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete.»

Så sade motionären, att jordbruksarbetarna enligt lagen icke hade samma skydd som en vägarbetare. Det är misstag, alla arbetare äro skyddade av lagen och hava rätt till ersättning. Det finns ingen arbetare på landet, som icke får ersättning vid olycksfall, utan han är olycksfallsförsäkrad. Jag tror för övrigt att lantarbetarna och arbetsgivarna stå i så gott förhållande till varandra, att jag icke märkt någon störning i samarbetet dem emellan. Skulle jag draga fram de förhållanden vi hava hemma på Gotland, tror jag icke

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

det är stort mer än $\frac{1}{4}$ % av lantbruken, som besökas av inspektörer. Skulle då samtliga jordbruk besökas av inspektörer — några andra kan det icke bli fråga om — så blev det en stor här, som skulle gå ut och besöka samtliga arbetsgivare.

Nu har ju första kammaren tagit herr Westmans reservation, och den gäller ju en utvidgning av lagen beträffande maskinella hjälpmedel. Nu har ju lagen redan bestämt, att samtliga maskinella hjälpmedel skola vara underkastade yrkesinspektion, så att redan nu, tycker jag, att yrkesinspektören, om han förstår sin sak, kan besöka vilka arbetsplatser som helst. Jag vill i alla fall yrka bifall till herr Magnussons i Skövde reservation.

Herr Hansson i Trollhättan: Herr talman! Herr Gardell har ju ingått i en stark polemik rörande behövligheten av denna lag. Jag är dock övertygad om att herr Gardell befinner sig i minoritet i denna fråga. Första kammarens ställningstagande i dag betyder, att sinnena äro på väg att mjukas upp i föreliggande fall. Herr Westmans reservation innebär ändock ett stort framsteg. Det berör dock 25 % av de olycksfall som inträffa.

I allmänhet brukar ju riksdagen taga rätt så stor hänsyn till vad myndigheterna säga. Den myndighet, som har att övervaka arbetarskyddslagen, är socialstyrelsen; det är således den som är tillsynsmyndighet. Socialstyrelsen har varit så gott som enhällig i sin mening att lagen bör utsträckas till jordbruket. Det finns endast en reservant, och socialstyrelsen säger, att man bör beakta, att hotell- och restaurantrörelse samt arbete i butiker och kontor, vilka icke kunna sägas kännetecknade av någon avsevärd yrkesfara, äro hänfödda under lagen. Vidare säger socialstyrelsen: »Mot bakgrunden av nu antydda tendens ter sig gällande begränsning av lagens tillämplighet i avseende å jordbruket inkonsekvent och orättvis.» Jag vill säga, att det är rätt så starka ord av en myndighet, men när de skriva under ett utlåtande i detta avseende, måste de bygga på de rapporter de fått, och de hava fått sina uppgifter och rapporter från underinspektörer, och när inspektörerna säga, att det finns möjlighet till ökat skydd, hava vederbörande ansett sig böra taga hänsyn härtill. Jag tror därför, att riksdagen då bör, i den mån riksdagen kan, tillmötesgå dessa starka önskemål. Jag vill icke taga upp alla de skäl, vi hade uppe i föregående debatt. De äro ju kända och kunna läsas i protokollet. Jag vill endast beträffande en anmärkning från kommunistpartiet säga, att, när socialdemokraterna icke tagit upp frågan om de 15 dagarnas semester, som motionen även gäller, har det icke berott på någon meningskiljaktighet om det rättmätiga i att arbetarna skola ha längre semester. Men det föreligger väl icke nu någon anledning att politiskt aktualisera en fråga om 15 dagars semester. Riksdagen kan ju ändå icke besluta om att arbetarna skola ha lön under semestern, och fackföreningarna ha icke heller mig veterligt vid de senaste tillfällena så starkt strukit under kravet att det i dessa tider tränger sig fram. Då anse icke vi heller, att vi böra komplicera denna fråga med att taga upp ett sådant krav och pressa fram det till politisk diskussion.

Herr talman! Jag skulle ju helst önska, att utskottets förslag av riksdagen antoges, men jag vill tillkännagiva, att i händelse votering förekommer i denna fråga, kommer jag att rösta för den reservation, som blivit första kammarens beslut i frågan.

Herr Andersson i Dunker: Herr talman! När samma fråga, som nu föreligger, behandlades vid förra årets riksdag, framförde jag några synpunkter, som enligt min mening tala för att arbetarskyddslagen skulle få en vidgad

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
tillämpning i fråga om jordbruket. Jag fick i föl för detta mitt uppträdande rätt mycket påskrivet av herr Magnusson i Skövde. Han ansåg det vara en underlig ståndpunkt jag som jordbrukarrepresentant intog, men jag vill säga herr Magnusson i Skövde, att jag har icke ändrat mening utan har fortfarande samma inställning till denna fråga som jag hade i föl. Jag menar, att vad som kan göras för att skydda dem som arbeta i jordbruket mot olycksfall bör också göras. Ett olycksfall det är i första hand en olycka för den, som råkar ut för det. Han blir ju ofta urståndsatt, för längre eller kortare tid, att försörja sig själv och de sina. Kanske blir han också invalid för hela livet. Detta bör vara nog för att vi skola göra vad vi kunna för att skydda mot olycksfall. Men är den, som förolyckats, anställd i annans tjänst blir det också en fråga för hans arbetsgivare. Varje olycksfall medför, som vi alla veta, både direkta och indirekta kostnader för arbetsgivaren och det icke minst, om arbetsgivaren är jordbrukare. Som jag i föl framhöll, så blir det arbetsgivaren, som får betala kostnaderna för olycksfallen, både de direkta kostnaderna, som måste betalas, när olycksfallet inträffar, och de indirekta kostnaderna för olycksfallet: jag syftar på de premier, arbetsgivaren får lov att erlagga för olycksfallsförsäkring. Men det är nästan ännu värre, när olyckan drabbar arbetsgivaren själv eller någon av hans familj, som icke är olycksfallsförsäkrad. Jag såg för några dagar sedan i en tidning en liten notis, som jag skall be att få läsa upp: »En olyckshändelse inträffade på onsdagsmorgonen i Gunnarstorp Aneby, där hustrun till hemmansägaren Emil Karlsson anträffades död på foderbordet i ladugården. Olyckan har troligen tillgått så, att fru Karlsson befunnit sig på hörännat för att skaffa ned foder till djuren och av ökad anledning kommit för nära öppningen samt fallit ned genom densamma.» Här har särskilt från herr Magnussons i Skövde sida gjorts gällande, att ett utsträckande av arbetarskyddslagen till jordbruket bara skulle bliva till nackdel för jordbruket. Nu tror jag för min del, att hade arbetarskyddslagen varit utsträckt till jordbruket, så är det möjligt, att det där olycksfallet, som den lilla tidningsnotisen meddelade, icke inträffat. Jag tror, att det har inträffat och kan inträffa många, många liknande fall, där jordbrukarna själva skulle vara glada, om det funnits skydd, som kunnat hindra mot olyckor.

Vad har man nu anfört för skäl emot en viss utsträckning av lagen till jordbruket? Jo, man har framhållit, att det är ju omöjligt åstadkomma skydd mot alla olycksfall. Om en häst sparkar eller skenar, om en tjur stängas eller en slägga far av skafvet etc. — icke kan man skydda mot de olycksfall, som då inträffa! Nej, naturligtvis icke. Det finns en hel mängd olycksfallsrisker inom jordbruket, som man icke med några lagparagrafer kan skydda sig eller sina arbetare mot, men, mina herrar, var finns det icke det? Jag skulle tro, att, om vi se efter, hur det är inom andra näringar och överhuvud taget i vårt dagliga liv, så är det en mängd olycksfallsrisker, som vi icke kunna skydda oss emot, men icke kan det vara något skäl, varför vi icke skulle skydda oss mot de olyckor, mot vilka vi kunna skydda oss på ett rimligt och lämpligt sätt.

Ett annat skäl, som jag hört, är det, att man är så utomordentligt rädd för de där inspektörerna. — — — Jag tror inte, att man, om man studerar vad socialstyrelsen sagt i detta fall, behöver frukta, att det skall bli någon så stor utvidgning av antalet inspektörer, att det skulle behöva fördira så mycket. Och inte behöver man väl vara så märkvärdigt rädd, om det någon gång skulle komma en inspektör och se efter hur man har det ordnat med sina maskinella anordningar. Jag skulle tro, att erfarenheterna av den nuvarande yrkesinspektionen jäva dessa farhågor. Jag kan peka på t. ex. en inspektion, som väl de allra flesta jordbrukare måste underkasta sig och som de gärna under-

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

kasta sig. Det är inspektionen av våra elektriska anläggningar. Där gäller det kanske mindre olycksfall till liv och lem än risken för att genom brister i anläggningarna det kan uppstå eldsvåda och därigenom uppkomma skada. Jag tror man känner sig rätt tillfredsställd med att denna inspektion finns. För min del tror jag också, att även denna inspektion vad det gäller olycksfall i arbetet skulle kunna läggas på ett sådant sätt, att den icke alls behövde bliva tyngande för jordbrukarna.

Vad de föreliggande motionerna och utskottsutlåtandet beträffar kan jag ändå icke helt ansluta mig till de förslag man där framställt. Lagen är, såvitt jag förstår, skriven med hänsyn till industrien och dess förhållanden, men jag tar för givet, att, om den skall utsträckas till jordbruket, så bör den underkastas en särskild granskning just med hänsyn därtill, och det är, såvitt jag förstår, en sådan granskning och tolkning av lagens bestämmelser, som herr Westman föreslår i sin reservation. Visserligen vill jag säga, att jag för min personliga del kanske skulle velat gå något längre än herr Westman gjort i sin reservation, men jag tror dock att den är ett steg i den riktning, jag anser vara önskvärd, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Westmans reservation. Jag vill tillägga, att, när nu första kammaren har tagit den westmanska reservationen, vore väl det bästa resultatet vunnet, om även andra kammaren anslöte sig till den reservationen.

Med herr Andersson i Dunker förenade sig herrar *Johansson* i Tväråselet, *Nyblom*, *Westman* och *Andersson* i Leabo.

Herr Elmroth: Herr talman! Med första kammarens nyligen fattade beslut i frågan tyckas motionärerna i princip ha fått framgång för sin framställning. Första kammarens beslut innebär bestämt en erinran mot den behårda stockkonservatism, som tog sig uttryck i det uttalande, som herr Magnusson i Skövde gjorde i egenskap av förste reservant. Det är närmast som medmotionär jag vill begagna tillfället att gentemot honom säga ett par ord. Herr Magnusson i Skövde sade bland annat, att det är otillbörligt att i tider som dessa kräva sådana saker, som här föreslås. Om jag fattade hans anförande rätt, så måste jag säga, att han har icke märkt någonting av det, som inträffat på detta område under det senaste gångna decenniet. Jag förmodar herr Magnusson i Skövde är talesman för högerpartiet i allmänhet. Han har sig väl ändå bekant, att de rationaliseringssträvanden, som tagit sig uttryck på andra områden, icke lämnat lantbruket orört. Här har under de sista tio—tjugo åren en reducering av den levande arbetskraften inträtt med i runt tal 30 procent. Detta innebär, såvitt jag kan förstå, också att riskerna i de olika arbeten, som lantbrukets arbetare utföra, i mycket stor utsträckning ökats.

Jag skall taga ett exempel ute från levande livet. Förr förekom det ytterst sällan, att en man körde mer än ett par hästar i vårbruket på en gång. Vid storbruket i synnerhet förekommer det såsom regel vid vår- och även höstbruk, att en man kör två par hästar på en gång. Man sätter en man att sköta två par i stället för som tidigare brukades ett par. Vidare placerar man honom t. ex., som tidigare varit vanligt och som jag förmodar man fortfarande i mycket stor utsträckning gör, på en rullharv, där anordningarna för att förhindra olycksfall äro mycket primitiva och där många olyckstillbud förekommit. Att det går till så förmodar jag herr Magnusson i Skövde, som jag antar känner väl till jordbruket, måste erkänna. En sådan liten detalj bevisar, att lagens utsträckning att omfatta även detta område är mycket önskvärd. Motionärerna synas vara ute i tämligen gott sällskap. Det är icke bara s. k. lantarbetarsynpunkter, som taga sig uttryck i den motion,

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
som även jag underskrivit. Socialstyrelsen var redan år 1925, då samma fråga var uppe, inne på samma sak. Socialstyrelsen yttrade bland annat: »Såvitt styrelsen kan bedöma, skulle den föreslagna utsträckningen av lagens tillämpning överhuvud taget i praktiken bli föga märkbar men medföra den fördelen, att man skulle vinna möjlighet att ingripa mot eventuellt förekommande missförhållanden.» Och det är nog alldeles riktigt. Jag tror icke, att de farhågor för ökade utgifter hava fog för sig och, som reservanterna göra gällande, skulle bliva följden av lagens tillkomst. Bara detta, att man vet med sig, att det finns en lag, som ger möjlighet att medelst vissa åtgärder förekomma, att otillbörlig slentrian får råda, innebär, att man från bägge håll — såväl arbetarhåll som arbetsgivarhåll — vidtager åtgärder för att förekomma olycksfall. Jag anser, att det måste vara till båtнад för bägge parterna.

Så ett par ord till sist. På det håll, varifrån reservanterna närmast stamma, talar man — man gjorde det häromdagen i denna kammare — om sin vilja att på alla sätt ekonomiskt och socialt för all del så långt möjligt minska klyftan mellan lantarbetarna och andra arbetare. Mina herrar, ett bifall till den motion, som här föreligger, är ett steg i den riktningen. Det skall visa sig, om vi redan nu så hastigt efter deklamationerna av i onsdags äro beredda att på detta område minska klyftan mellan dessa arbetargrupper och andra.

I den andan ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Landgren**: Herr talman! Att på denna fråga anlägga kostnadssynpunkten anser jag vara alldeles oriktigt. Jag har därför svårt att förstå reservanterna, som även åberopat kostnadshänsyn, då de ställa sig motvilliga mot en sådan sak som denna. Det är väl inte mer än rätt och billigt, att även lantarbetarna komma under denna arbetarskyddslagstiftning. Här har från många håll och, som sagt, även av dessa reservanter framhållits, att det skulle medföra en kostnad för jordbruket, om denna utsträckning komme till stånd, men jag undrar, om icke även vi lantarbetare äro människor också. Skall denna arbetargrupp lida för att det eventuellt blir en kostnad för en slarvig arbetsgivare? Jag skulle kunna draga fram många exempel på hur det går till bland arbetsgivarna ute på landsbygden, och jag tror, att många jordbrukare här kunna gå med på att förhållandena äro sådana som jag här blott vill antyda. Vid våra ladugårdar inträffa t. ex. ofta olyckor till följd av att det runt omkring de öppningar, genom vilka foder nedvältes, icke finns skydd. Det är många människor, som på grund därav störta ned genom sådana öppningar och dödas eller skadas. Jag tycker i alla fall att riksdagen här i dag kan gå med på motionärernas förslag i denna fråga. Jag vill därmed icke ha sagt, att frågan är liten, men jag tycker ändå, att vi skulle kunna vara överens om att gå med på det förslag, som utskottet här motiverat.

Det har erinrats flera gånger av åtskilliga talare härom att för två dagar sedan sade sig bondeförbundet och övriga borgerliga partier vara gynnsamt stämda mot oss lantarbetare. Varför skulle icke dessa partier även i denna viktiga fråga kunna hjälpa oss?

Herr talman, till sist vill jag instämma i utskottets utlåtande.

Herr **Sandberg**: Då jag deltagit i behandlingen av det föreliggande ärendet inom andra lagutskottet men var frånvarande vid utlåtandets justering, så ber jag få säga, att jag för min del inom utskottet röstat för avslag på den väckta motionen och sålunda närmast ansluter mig till den av herr Magnusson i Skövde m. fl. avgivna reservationen. För mig har vid detta ståndpunktstagande samma skäl varit avgörande, som gällde år 1931 för min del

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

och som jag tror också i stor utsträckning var utslagsgivande för riksdagens del.

Jag ber att få erinra om att vid detta tillfälle, då riksdagen hade att behandla den då framlagda propositionen om vissa ändringar i arbetarskyddslagen, så spelade nog de ekonomiska synpunkterna en betydande roll vid avgörandet av frågan, huruvida arbetarskyddslagen skulle utsträckas att i sin helhet gälla även lantbruket. Om den saken anförde departementschefen vid det tillfället bland annat följande: »Vad beträffar de ekonomiska konsekvenserna av socialstyrelsens förevarande ändringsförslag» — vilket var detsamma som det, vi här tala om — »äro ju dessa för den enskilde jordbrukarens del synnerligen ovissa och i högsta grad beroende av det sätt, varpå inspektionsverksamheten utövas.» Och han säger vidare att »för det allmänna skulle efter min mening ganska betydande merkostnader förr eller senare uppstå vid en utvidgning enligt styrelseförslaget». Han upptar sedan till omprövning ett förslag, som gick ut på att företaga en viss utökning i den uppräknig, som förekommer i första paragrafen. Man skulle där, säger han, kunna sätta in en bestämmelse om att även redskap skulle jämte de maskinella hjälpmedlen falla under arbetarskyddslagens bestämmelser, men han avvisar även detta jämförelsevis lindriga ändringsförslag med hänvisning just till de ekonomiska konsekvenserna. Jag måste säga mig, att om läget då var sådant, att det var skäl i att med hänsyn till jordbrukets svårigheter vara ytterligt försiktig på detta område, så måste väl dessa skäl för närvarande i ännu högre grad föreligga. Ty vad som inträffat är ju endast, att lantbruket fått ett försämrat ekonomiskt läge jämfört med 1931. Jag tror inte, att man får bagatellisera denna sida av saken.

Jag förmenar vidare, att man måste tillmäta de särskilda arbetsförhållanden, som råda på jordbrukets område, stor betydelse, då det gäller att taga ställning till denna fråga. Ty dessa förhållanden äro i så hög grad och i många avseenden avvikande från dem, som råda på industriens område, att antingen måste man starkt ifrågasätta effektiviteten av de åtgärder, som skulle vidtagas för att skydda arbetarna, eller också bli skyddsåtgärderna, om de skola göras effektiva, hindrande för det vanliga arbetets utförande. Om något likväl anses böra göras till arbetarnas skydd, så är dock det ekonomiska läget för jordbruket nu sådant att det utgör ett allvarligt hinder för kostnadskrävande åtgärder. Det behöver därför inte innebära någon ovilja emot lantarbetarna, om man intar den ståndpunkten, att man anser det *för närvarande* icke vara lämpligt att vidta någon förändring i den nu omdiskuterade lagen.

Herr Andersson i Dunker, som yttrade sig för en stund sedan, talade så att man hade anledning anta, att han skulle komma att yrka bifall till utskottets förslag. Jag blev något förvånad över att höra, att han emellertid yrkade bifall till herr Westmans reservation. Han var därvidlag, tycker jag, en smula inkonsekvent i sitt yrkande, om man nämligen tänker på innehållet i hans anförande. Han anförde såsom exempel bland annat en olycka, som hade inträffat genom ett fall ifrån en höskulle, och förmenade att man skulle söka ernå skydd mot dylika olyckor. Jag ber emellertid att få påpeka, att i den reservation, till vilken han yrkade bifall, säges alldeles bestämt ifrån, att det »synes icke lämpligt och skulle stöta på synnerligen avsevärda praktiska svårigheter» att föra jordbrukets *byggnader* under lagen.

Jag kan för min del, särskilt med hänsyn till vad jag förut anført i fråga om det ekonomiska läget för jordbrukets del, inte heller vara med om att tillstyrka den reservation som avgivits av herr Westman, ty jag menar, att även beträffande de maskinella hjälpmedlen kommer en utvidgning av la-

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
gens tillämpning att medföra vissa ekonomiska konsekvenser och svårigheter. Redan nu falla ju, såsom det redan förut påpekats här, såväl motor-drivna maskiner som traktorer och dylikt under lagen. Jag ber också att få säga, att jag tror, att den kostnadsminskning, som man har förespeglat skulle inträda i fråga om försäkringspremierna, om vi här utvidgade lagens tillämpning, komme att bli liten eller ingen.

Herr talman! Jag ber att efter dessa korta erinringar få yrka bifall till den av herr Magnusson i Skövde m. fl. avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Rasjön och *Olofsson* i Digernäs.

Herr Wallerius: Herr talman! Jag skulle kunna väsentligen inskränka mig till att instämma med vad den siste ärade talaren anförde om arten av jordbrukets arbete. Under ett tjugotal år har jag själv stått alldeles inpå detta arbete och haft mitt arbetsfolk att göra med, och jag vet, hur vanskligt det här är att komma med några bestämmelser om inspektion. Å andra sidan är det ju så, att när man talar om att olycksfallen i det vanliga jordbruksarbetet — bortsett från det maskinella området — i viss mening äro begränsade, så visar detta, i hur hög grad försiktigheten därvid beror på ett gott samarbete mellan jordbrukaren och hans anställda. Det är så många fall här, mina herrar, där vi få tänka på att risken är i mycket hög grad delad mellan bonden och hans folk. Detta gäller ju inte om de största jordbruken, men i hur många fall ha inte arbetarna vad de mindre jordbruken beträffar denna risk gemensam med sina arbetsgivare på ett helt annat sätt än vad fallet är inom industrien. Jag delar också den uppfattningen och understryker till fullo, att på det maskinella området måste skydd förefinnas, och jag tror även, att de nu gällande bestämmelserna, förnuftigt tillämpade, måste komma att bli giltiga även där, men jag tror inte, att det är lämpligt, att vi gå in för något, som kommer att ställa jordbruket under industriens lagar. Det steg, man här är beredd att taga i den riktningen, nämligen att få parallellismen mellan jordbruket och industrien ytterligare utvidgad, kan jag inte vara med om, och jag ber med detta att få förklara, varför jag har anslutit mig till herr Magnussons i Skövde reservation, till vilken jag yrkar bifall.

Herr Aronson: Herr talman! För min del anser jag, att denna fråga är så utförligt diskuterad både nu och vid föregående tillfällen här i riksdagen, att det knappast är möjligt att avvinna den några nya synpunkter. Jag skall inte heller inlåta mig så djupt på frågans principiella innebörd, men jag skall i detta avseende endast be att få med ett par ord stryka under, vad som förut har betonats här, nämligen att det måste betecknas såsom synnerligen olämpligt att just i dessa tider, då jordbruket har all möda att hålla huvudet över vattnet, komma med försök att lägga ytterligare bördor på detsamma och bereda det ytterligare svårigheter. Ty man lär ändå inte kunna komma ifrån, att för den, som sysslar med jordbruk, står det klart, att de bestämmelser, som man här vill ha genomförda, måste verka besvärande och alldeles säkert också i betydande mån irriterande på jordbrukets utöfvare. Om man nu under intryck härav känner sig manad att begära ordet och åtminstone ge denna sin mening till känna ovanpå allt det andra, som förut har sagts, så tror jag, att man inte kan klandras alltför hårt härför.

När denna skyddslag antogs — jag vet inte, vilket år det var — så blev som bekant jordbruket uteslutet från detsamma beträffande de punkter, som man nu här vill göra tillämpliga på jordbruket, och detta skedde med hänsyn till att lagen inte med fördel kunde tillämpas på jordbruket i dessa avseenden. De

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

förhållanden, som då hindrade jordbrukets indragande under dessa bestämmelser, lära väl också allt fortfarande vara för handen.

Nu har det här av en talare, herr Hansson i Trollhättan, påpekats, att socialstyrelsen har varit så gott som enig om att tillstyrka, att jordbruket skulle dras in under dessa bestämmelser, och det måste man ge honom rätt i. Det var endast en enda reservant i denna styrelse. Men herr Hansson borde väl i sanningens intresse också ha framhållit, att, jag tror så gott som undantagslöst, övriga myndigheter, som hörts, ha avstyrkt detta indragande. Om man åberopar en auktoritet för en viss mening, så bör man, om man vill ha fram sanningen, inte försumma att åberopa även den auktoritet, som till äventyrs har haft en annan mening. Sålunda menar jag, att hänvisning till auktoriteter härvidlag är alldeles meningslös, ty man kan påvisa, att här står auktoritet mot auktoritet.

Men jag begärde egentligen ordet för att rikta några ord till herr Andersson i Dunker. Jag vill då från början säga, att det inte kan undgå att väcka stor förvåning, att herr Andersson i Dunker har så låg tanke om sina yrkesbröder ute i landet, att han anser det vara behövt att sätta dem under ökat statligt förmynderskap. Man skulle väl tro, att en person, som i likhet med honom åtminstone vill ge sig sken av att vara en speciell representant för jordbruket, knappast skulle kunna ha en sådan uppfattning om jordbrukets utöware. Det måste anses rentav innebära misstro mot jordbrukarna, om man framför en sådan mening som att de inte ha förmåga att bedöma de saker, det här är fråga om, utan måste ha hjälp av skrivbordsutbildade inspektörer, som skulle komma och ge anvisning om hur jordbrukarna skulle driva sin näring och sköta sina sysslor. Man skulle, säger jag än en gång, väl ha väntat, att det speciellt från jordbrukarhåll sist av allt skulle komma i fråga att göra uttalanden i sådan riktning.

Herr Andersson i Dunker tror inte, att denna inspektion, som han här vill införa för jordbruket, skulle komma att irritera jordbrukarna. Jag är övertygad om att, om nu herr Andersson i Dunker får sin vilja igenom, skall han nog i sinom tid få erfarenhet av hur föga populär denna inspektionsverksamhet i själva verket kommer att bli bland jordbrukets utöware. Han har här som jämförelse dragit fram, hurusom dessa redan nu äro underkastade inspektion beträffande de elektriska ledningarna, och han framhåller, att detta tolereras av jordbrukarna. Ja, han kan ju i viss mån ha rätt i att så är fallet, men detta sker på grund därav, att i detta avseende äro jordbrukarna medvetna om att de inte äro sakkunniga. Där behöves det verkligt tekniskt utbildade människor för att kunna bedöma dessa saker, och under sådana förhållanden är man nog på jordbrukarhåll tillräckligt resonlig för att tolerera en inspektion på det området. Men då det gäller sådant, som rör vår dagliga gärning, det som är speciellt för jordbruket, så vill jag bestämt påstå, att jordbrukaren själv är fullt ut så kompetent som någon annan att bedöma, vilka åtgärder, som böra vidtagas, och vilka försiktighetsmått, man skall iakttaga för att undgå olyckor. Han är lika kompetent där som någon annan, och man kan vara övertygad om att jordbrukarna just i känslan av detta komma att bli i betydande mån irriterade av de bestämmelser, som man här vill draga in dem under — i fall nu dessa bestämmelser skulle bli antagna av riksdagen för jordbrukarnas del.

Jag hade tänkt att säga vad en ärad föregående talare, herr Sandberg, ytttrade beträffande tillämpligheten på här ifrågasvarande bestämmelser av det fall, som herr Andersson i Dunker drog fram för att exemplifiera behovet av en utvidgad försäkringsinspektion, och jag vill sålunda endast understryka, att vad herr Andersson här har yrkat bifall till ingalunda går ut på införande av några åtgärder, som skulle förebygga olyckor av det ifrågasvarande slaget. Jag

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

måste säga, att jag hade så pass hög tanke om herr Anderssons i Dunker logiska begävnings, att jag trodde, att han med hänsyn till det anförande, han höll, skulle yrka bifall till motionen. Ty vad han talade för var egentligen motionen och inte den reservation, som han sedermera yrkade bifall till.

Det skulle sedan också kunna vara något att säga om det anförande, som här har hållits ifrån kommunistiskt håll, men det skall jag inte spela många ord på. Jag vill endast förklara, att beträffande detta tror jag mig kunna förstå saken bättre än när det gäller vissa bondeförbundares inställning till denna fråga. I det kommunistiska inlägget var, som vi nog alla märkte, den genomgående tanken endast den, att bördor skulle läggas på jordbruket. Det togs likväl inte den ringaste hänsyn till, huruvida jordbruket hade förmåga att bära dessa bördor. Inte med ett ord gav man uttryck åt att den saken ens kunde behöva beaktas. Jag kan säga, att jag till nöds förstår den inställningen. Ty vi veta ju, hurusom det från kommunistiskt håll gång på gång framhålls, att vad man egentligen ytterst vill är inte en förbättring av förhållandena i det nuvarande samhället, utan man vill komma fram till sådana åtgärder, som skulle förbereda marken för den av dem så ivrigt åtrådda revolutionen. Då kan man ju förstå, att sådana åtgärder, som gå ut på att omöjliggöra jordbrukets upprätthållande, skulle vara någonting, som i synnerligen hög grad skulle befrämja det, som dock ytterst är deras syftemål. Dem kan jag inte beskylla för någon som helst inkonsekvens i detta fall, men jag har, som jag förut angav, betydligt svårare att förstå uttalanden ifrån bondeförbundshåll, sådana som till exempel herr Anderssons i Dunker uttalande.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till herr Magnussons i Skövde m. fl. reservation.

Under detta anförande hade herr talmannen uppkommit och övertagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Hermansson: Herr talman! Frågan torde väl nu i realiteten redan vara avgjord, och det tjänar därför inte så mycket till att förlänga debatten. Jag skall därför inskränka mig till ett par repliker med anledning av vad några talare här ha sagt. Jag skall då först be att få vända mig till herr Gardell i Gans, som med sitt anförande ju inte bevisade någonting annat än att han hade fått hela denna sak om bakfoten. Han stod här och sammanblandade arbetarskyddslagen med olycksfallsförsäkringslagen på ett sådant sätt, att det framgick, att han för sin del inte fattade, att det var två olika lagar, som han här talade om. Det tjänar därför inte så mycket till att ingå på vad han sade. Det är i alla fall alldeles självklart, att arbetarskyddslagen icke på något sätt skall utgöra något hinder för en skadad arbetare att erhålla ersättning från riks-försäkringsanstalten, som herr Gardell för sin del trodde.

Herr Aronson lyckades ju också övertyga kammaren om en sak, som han för resten också övertygade oss alla om i fjol, nämligen att han åtminstone när det gäller denna sak är absolut oförmögen att ta några som helst sakska. Hela hans anförande här var ju ingenting annat än ett talande till förmån för de försumliga och likgiltiga bland arbetsgivarna, som skulle åsamkas kostnader, om arbetarskyddslagen skulle utsträckas till jordbruket. Varken han eller någon annan, som har deltagit i debatten, har kunnat förebbringa några som helst skäl eller bevis mot vad som här är sagt, om att kostnaderna för samtliga olycksfall inom jordbruket betalas gemensamt av jordbrukets arbetsgivare och att det därför också med naturnödvändighet måste vara på det sättet, att de ordentliga arbetsgivarna, som vidtaga åtgärder för att skydda sina arbetare mot olycksfall, få betala de kostnader, som uppstå genom att en hel del andra

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

personer till följd av försumlighet och liknöjdhet åstadkomma, att premierna för olycksfallsförsäkringen bli högre än de annars skulle vara.

Jag ber också att få påpeka för herr Aronson, att hans kritik gentemot herr Hansson i Trollhättan angående de myndigheter, som hade uttalat sig i denna fråga, inte var så alldeles riktig. Om herr Aronson vill göra sig besvär att titta på sidan 8 i utskottets utlåtande, skall han där finna, att både länsstyrelser och andra myndigheter ha uttalat sig till förmån för den ståndpunkt, som socialstyrelsen tidigare har intagit. För min del vill jag tillmäta socialstyrelsens uppfattning i denna fråga den allra största vikt, ty socialstyrelsen är den myndighet, som kan betraktas såsom verkligt sakkunnig i fråga om dessa saker.

Jag vill också i detta sammanhang tala om för herr Karlsson i Grängesberg, att anledningen till att vi ha formulerat vår motion på det sätt som vi ha gjort är just den, att vi för att kunna vinna något inte ha velat gå längre än vad socialstyrelsen gjort. Vi ha inte velat komma med ett förslag, som skulle gå längre än socialstyrelsens förslag, ty vi visste, att det i sådant fall icke skulle finnas någon utsikt att få förslaget genomfört i riksdagen. Jag tror dessutom, att herr Karlsson i Grängesberg numera bör vara på det klara med, att det inte finns så stor utsikt att ens få igenom vad vi föreslagit i vår motion, trots att utskottsmajoriteten med lottens hjälp, såsom herr Magnusson i Skövde redan omtalat, för sin del har tillstyrkt förslaget.

Så en annan sak. Herr Magnusson i Skövde trodde — det var när han talade om 5 § i lagen — att lagen antoges, skulle arbetsgivarna, d. v. s. de svenska jordbrukarna, komma att kringgå lagen i stället för att lojalt följa den. Jag beklagar, att herr Magnusson i Skövde har sådana tankar om den klass, som han själv tillhör och representerar. För min del tror jag betydligt bättre om de svenska jordbrukarna. Jag tror nämligen, att det stora flertalet av arbetsgivarna inom det svenska jordbruket lojalt skall komma att följa denna lag, om den blir antagen, lika väl som Sveriges jordbrukare lojalt bruka följa andra lagar, som gälla i detta land.

Jag har, herr talman, icke någon anledning att frångå det yrkande, jag tidigare framställt.

Herr Wallén: Herr talman! En förgående ärad talare yttrade något om, att man måste ha en låg tanke om klassbröderna, när man vill påtvinga dem nya lagbestämmelser till ökat skydd för våra arbetare. Jag å min sida är med om ökat skydd i den tron, att våra klassbröder förstå det rättvisa och berättigade i att skydda det dyrbaraste vi ha, nämligen landsbygdens arbetare, dess jordbrukare, oss själva och våra egna medlemmar av familjerna. Jag skall därför inte ingå på någon diskussion av saken. Jag tror, att den lilla belastning, som — jag medger det — är mycket svår att bära även den, likväl uppväges av vissa förmåner, som här påpekats. Jag tror också, att vi inte kunna komma ifrån, om vi vilja ge jämställdhet och social rättvisa åt landsbygdens arbetare och befolkning, att ge dem detta skydd. Därför ber jag, herr talman, då det nu inte längre finns anledning att yrka bifall till motionen, eftersom den westmanska reservationen blivit antagen i första kammaren, att få yrka bifall till den av herr Westman avgivna reservationen.

Herr Osberg: Herr talman! Jag har under flera år tillhört andra lagutskottet, och samtliga dessa år tror jag denna fråga förts fram av olika motionärer.

Vad som egentligen förvånar mig är, att både motionärerna och de, som stå på deras sida, inte ha kunnat säga, vare sig i utskottet eller här i kammaren,

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

vad det är, som man skall skydda arbetarna för eller vilka åtgärder, som skola vidtagas i detta syfte. Man säger blott, att lantarbetarna i detta avseende böra likställas med industriarbetarna. Jag känner till både industriens och jordbrukets arbetsförhållanden, men jag kan inte förstå, vilka skyddsanordningar, som skola genomföras utöver dem, som redan äro föreskrivna i fråga om maskinella anordningar och dylikt. Om herrarna kunde säga detta, skulle jag i olikhet mot herr Magnusson i Skövde inte draga mig för de ekonomiska konsekvenserna. Trots att jag som sagt varit med i utskottet under flera år och noga lyssnat till dessa framställningar, har jag likväl inte kunnat få något belägg för att de föreslagna bestämmelserna skulle lända till någon nytta. Därför kommer jag att liksom tidigare rösta emot detta förslag.

Hur har man för övrigt tänkt sig, att denna inspektion skall ordnas? Om jag skickar ett par karlar ut i skogen för att köra timmer eller ved eller om jag skickar dem ut på åkern för att köra hö eller köra en slättermaskin, hur skall det vara möjligt för en inspektör att föreskriva, att så och så skola de göra för att undvika olycksfall? Detta är fullständigt omöjligt, och därför tycker jag, att man bör syssla med saker, som så att säga äro något mera att taga på.

Herr Andersson i Dunker omnämnde såsom ett exempel en hemmansägare-hustru, som gått upp på en höskulle och fallit ned och slagit ihjäl sig. Om man kunde förebygga en sådan olycka genom lagstiftning, skulle jag vara den förste att gå med på detta förslag. Man skulle ju kunna säga, att det borde finnas skyddsluckor på hörännena. Dessa verka emellertid endast så länge det inte är hö på rännnet. Då det är fyllt med hö, måste man givetvis ha en öppning, tillräckligt stor för att man skall kunna få ned höet, och då är det helt naturligt, att en person kan falla ned genom denna öppning och slå ihjäl sig. Sådana olyckshändelser äro praktiskt taget omöjliga att förebygga.

Herr Hermansson förebrädde herr Gardell i Gans, att han blandat ihop arbetarskyddslagen och olycksfallsförsäkringslagen. Men dessa båda lagar ha inte så litet sammanhang med varandra, herr Hermansson! Man måste naturligtvis se till, att alla, som råka ut för olyckor, skola åtminstone i någon mån vara skyddade för de ekonomiska följderna härav. Herrarna ha emellertid flera gånger tidigare uttalat sig emot en obligatorisk olycksfallsförsäkring. Detta ha herrarna från socialdemokratiskt håll så gott som enhälligt sagt nej till. Ni ha ansett det såsom en fördel, att arbetarna slippa betala till den nu gällande olycksfallsförsäkringen, och då ha ni tyckt, att andra kategorier få skydda sig själva. Detta är emellertid en sak som vi få talas vid om längre fram.

Såsom jag förut sagt har jag inte kunnat få någon klarhet i, vad man skall inspektera för att skydda folk från olyckor. Till dess tycker jag det är lönlöst att resonera om saken. Att göra detta till en politisk fråga, anser jag alldeles olämpligt. Jag har ingen anledning att taga ståndpunkt för högermännen, men jag är säker på att det finns lika många högermän, som medlemmar av andra partier, som ömma för folks olycksfall. Jag tycker vi kunde slippa höra sådant resonemang. Vi behöva endast fråga oss, såsom jag nyss nämnde, om förslaget skulle lända till någon nytta. Helt säkert skulle det komma att medföra, att det ytterligare anställdes en ganska stor stab av yrkesinspektörer.

Jag har ingen anledning, herr talman, att frångå min förut intagna ståndpunkt i denna fråga. Kan man påvisa några fördelar, skall jag ändra mig, men ännu har man inte kunnat göra det. Jag ber därför att få yrka bifall till den av herr Magnusson i Skövde m. fl. avgivna reservationen.

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

Herr Aronson: Herr talman! Herr Hermansson förebrådde mig för att jag inte skulle ha framfört några sakliga skäl. Jag vet inte, vad herr Hermansson menar med sakliga skäl. Jag trodde det var ett sakligt skäl, om man påpekade, att denna lag skulle innebära ökat tryck för jordbruket och att jordbruket under nuvarande förhållanden var synnerligen illa skickat att kunna bära ytterligare tryck. Detta vill tydligen inte herr Hermansson tillmäta värde av sakskaäl. För övrigt trodde jag, att herr Hermansson hört åtskilliga sakskaäl här förut, som andra talare framfört, och jag trodde inte han fordrade, att jag skulle upp-repa, vad som tidigare sagts.

Jag antyde, att då nu gällande skyddslag antogs, uteslöt man jordbruket i viss utsträckning på grund av att man ansåg, att lagen i detta avseende skulle bli ganska ineffektiv, ity att det inte var möjligt att genom inspektionsåtgärder och dylikt förebygga en betydande, ja, den alldeles givet övervägande delen av olyckor, som där inträffa. Jag kallar det sakskaäl, när man åberopar detta, men vad herr Hermansson vill ha för sakskaäl är jag under sådana förhållanden inte i stånd att förstå, då han inte tillmäter sådana argument vikten och betydelsen av sakskaäl.

Så ett ord till herr Wallén. Han trodde, att jordbrukarna skulle vilja ha skydd för det dyrbaraste de hade, d. v. s. de människor, som äro anställda i deras tjänst. Detta har jag för min del aldrig i ringaste mån betvivlat, men skillnaden mellan herr Walléns och min uppfattning i detta fall är den, att det är inte frågan om viljan att skydda utan om förmågan, och då menar herr Wallén, att i sistnämnda avseende äro jordbrukarna inkompetenta. De begripa inte, huru de skola ställa på sina gårdar för att skydda sig mot olycksfall! Vi måste ha några skrivbordslärdade människor från Stockholm eller andra platser, som skola undervisa oss i detta avseende. Det blir konsekvensen av herr Walléns resonemang. Jag ifrågasätter emellertid, om inte detta är ett ganska svårt underbetyg för den kår här i landet, som herr Wallén vill ge sig sken av att vara speciell förespråkare för.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Under det jag ett ögonblick var frånvarande lär herr Elmroth ha förebrått mig, att jag inte observerat den utveckling, som skett under de senaste tio åren. Jag vet inte, huruvida herr Elmroth, som är ny i kammaren, har tillräcklig kännedom om mig och de insikter, jag tilläventyrs har, för att med skäl kunna göra en sådan förebråelse. Den hör väl snarast till de billiga retoriska vändningar, som man använder, när man försöker komma åt en motståndare, men som kunna lämnas åt sitt värde.

Då herr Elmroth talade om rationaliseringen inom jordbruket och nämnde, att arbetarstammen minskats med 30 procent, är detta riktigt, men då han sedan sökte anföra skäl för att detta medfört ökade faror för jordbruksarbetarna, är det svårare att följa honom. Om en jordbruksarbetare t. ex. har två par hästar framför en sladd och därmed åstadkommer en större effektivitet än om han hade endast ett par och ett mindre redskap, kan väl detta, såvitt jag förstår, inte medföra några ökade risker för arbetaren, och har det medfört ökade risker för arbetaren, återstår det för herr Elmroth eller någon inspektör att kunna säga, på vilket sätt man skall kunna undvika dessa ökade risker.

Herr Hermansson gjorde gällande, att vi talade till förmån för försumliga arbetsgivare. Nej, herr Hermansson, men denna inspektion kommer icke att vara till besvär blott för den försumlige arbetsgivaren — i så fall vore det endast ett rättvist besvär — utan den kommer att vara till besvär och kostnad även för övriga icke försumliga arbetsgivare, och dessa, vågar jag påstå, äro det alldeles övervägande flertalet. Jag vågar också upprepa mitt föregående

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
 påstående, att detta besvär icke kommer att medföra några avsevärda fördelar, om några fördelar alls, för de anställda.

Slutligen beklagar jag, att herr Wallén efter sina här med visst patos framförda ord tycks ha avlägsnat sig ur kammaren, ty en sådan deklamator som herr Wallén bör icke få stå oemotsagd. Han talar om, att våra yrkesbröder komma att förstå, att vi vilja vårda oss om det dyrbaraste vi ha, nämligen våra arbetare. Ja, det låter bra, detta. Men jag tror, herr Wallén, att våra yrkesbröder komma att vårda sig om och vilja vårda sig om sina arbetare, oavsett om det finns inspektion eller icke. Det är möjligt, att om herr Wallén får igenom vad han här önskar — och det är icke den reservation, till vilken han yrkade bifall, utan det är motionens yrkande — och hans yrkesbröder få besväret av denna mycket onödiga inspektion och alla dessa föreskrifter, herr Wallén kommer att mötas med mindre förståelse av sina yrkesbröder än den förståelse, som enligt hans egen antydan, varit tillräcklig för att föra honom in i kammaren.

Herr Andersson i Dunker: Herr talman! Herr Aronson och herr Magnusson i Skövde framhöllo på nytt den stora rädslan för de märkvärdiga inspektörerna. Jag skulle vilja påpeka för herrarna, att den inspektion, som redan finns när det gäller industriella anläggningar, icke är farligare än att den, såsom framgår av utskottets utlåtande, i medeltal återkommer ungefär vart tredje år. Herr Aronson erkände också det riktiga i vad jag framhöll om nyttan av den inspektion, som äger rum vid våra elektriska anläggningar. Den var till viss nytta, menade han. Jag tror, att den nyttan är mycket stor för oss jordbrukare själva.

Beträffande de inspektörer, som härvidlag skulle komma ifråga, talade herr Aronson om skrivbordslärdade inspektörer o. s. v., som skulle komma att resa omkring och pålägga oss en mängd bestämmelser om huru vi skola ordna för att skydda våra arbetare mot olyckor. Ja, det kan ju hända, att det behövs en viss utbildning för att kunna sköta denna inspektion. Men jag kan hänvisa till en annan inspektion, som vi ha sedan många år utan att man hört något klagomål över den, nämligen en så enkel sak som vår brandsyn ute i bygderna. Enkla, olärdade människor skola undersöka, huru vi ha det ordnat för att skydda oss mot eldsolyckor. Jag skulle tro, att i många, många fall skulle den nu ifrågovarande inspektionen kunna ordnas nära nog lika enkelt som brandsynen. Här har för övrigt uttalats så mycket bekymmer för denna inspektionsverksamhet eller denna upplysningsverksamhet, som man också kan kalla den, men herrarna äro icke alls rädda för det slags upplysningsverksamhet, som våra många konsulenter sysselsätta sig med. De komma och undervisa oss om huru vi bäst skola sköta det ena eller det andra. Jag skulle tro, att inspektionsverksamheten skulle kunna läggas på ett liknande sätt, så att det snarast bleve en upplysningsverksamhet om huru vi skulle ordna på ett förnuftigt sätt för att skydda oss mot olycksfall.

Herr Osberg talade särskilt om omöjligheten eller svårigheten att förebygga olycksfall, som kunna inträffa vid skullöppningarna. Jag vill erinra herr Osberg om att våra olycksfallsförsäkringsbolag insett, att man kan vidtaga skyddsåtgärder för att förhindra, att sådana olycksfall inträffa. Det olycksfallsförsäkringsbolag, där jag har mina anställda försäkrade, skickar varje år ut en förfrågan, hurudana skyddsanordningar som finnas just kring skullöppningarna, och de uppmana försäkringstagarna att vidtaga skyddsanordningar. Detta är, menar jag, bevis för att det verkligen går att genomföra sådana skyddsåtgärder.

Vidare har man på nytt framhållit, att därför att man icke kan skydda sig mot alla möjliga olycksfallsrisker, är det icke skäl i att vidtaga några åt-

Ang. vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

gärder. Herr talman, jag upprepar vad jag yttrade i mitt förra anförande, att *det* är väl intet skäl mot en åtgärd, att man icke därmed kan förebygga alla olycksfall. Det bör icke utgöra något hinder för att vidtaga skyddsåtgärder i de fall, där man kan göra det på ett lämpligt sätt.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först propositioner angående utskottets hemställan i punkten A), nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt, 2:o) bifall till den av herr K. G. Westman avgivna vid punkten fogade reservationen, 3:o) bifall till den reservation, som vid berörda punkt fogats av herr Magnusson i Skövde m. fl., samt 4:o) bifall till motionen II:80, i vad densamma anginge 1 § i lagen om arbetarskydd; och fann herr talmannen den under 2:o) angivna propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Magnusson i Skövde, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka den under 3:o) omförmälda nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å andra lagutskottets hemställan i punkten A) av utskottets förevarande utlåtande nr 15, bifaller den av herr K. G. Westman avgivna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den reservation, som vid berörda punkt fogats av herr Magnusson i Skövde m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den av herr K. G. Westman avgivna vid förevarande punkt fogade reservationen.

Vidare framställde herr talmannen beträffande punkten B) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt, dels ock på bifall till motionen II:80 i här berörda del; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Karlsson i Grängesberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkten B) av utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionen II:80 i här berörda del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

§ 7.

Ang. upphävande av tull- och skattefrihet för konungahusets medlemmar.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 16, i anledning av väckt motion om upphävande av den konungahusets medlemmar medgivna rätten till tull- och skattefrihet.

I en inom första kammaren av herr *Nerman* väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 10, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta åtgärder för upphävande av de bestämmelser i 54 § kommunalskattelagen. 7 och 12 §§ förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt 5 § tulltaxeförordningen, enligt vilka viss skatte- samt tullfrihet tillkomme medlem av konungahuset.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan berörda hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Andersson* i Stockholm: Herr talman! En partikamrat i första kammaren, herr *Nerman*, har väckt en motion, däri det framhålles, att, såsom motionären uttrycker det, landets bäst avlönade ämbetsman icke bör vara befriad från erläggande av skatt. Det lär väl obestriddigen vara så, att de synpunkter, som framföras i motionen, måste anses riktiga, om man vill objektivt se på spörsmålet. Utskottet har ju heller icke, då utskottet avstyrkt motionen, kunnat anföra några bevekande omständigheter för skattefrihet för kungahuset, och några skäl för avslag på motionen har utskottet icke kommit med. Utskottet framhåller, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida någon åtgärd bör vidtagas eller icke, men detta är också det enda skäl utskottet har att andraga för avslag å motionen. När det gäller beskattning av andra invånare i samhället, anser riksdagen sig icke ha skäl att vara så blygsam, att riksdagen icke kan taga initiativ eller fatta beslut om vad som skall ske, men när det är fråga om denne högt avlönade ämbetsman och hans familj, anser man från utskottets sida, att riksdagen icke kan taga initiativ till avskaffande av en ordning, som är fullkomligt oriktig. Det är ju ändå så, som motionären framhållit i motiveringen, att det är icke endast inkomst det här gäller; det gäller även förmögenhet, och en rätt betydande sådan, som är undandragen från beskattning och som naturligen i dessa tider ändå kan utgöra ett ganska betydande skatteobjekt.

Motionären har också yrkat på att friheten för kungahuset från att erlægga tull på varor skall upphävas. Det borde väl vara på det sättet, att kungahuset skulle föregå med det utomordentligt goda exemplet att begagna sig av svenska varor. Är det så, att kungahuset icke gör detta, är det väl rimligt, att varorna till kungahuset påläggas precis samma tull som den som lägges på varor, som inköpas av landets invånare i övrigt. På riksdagens bord ligger ju nu ett förslag — propositionen kom i går och ärendet skall väl behandlas i morgon, förstår jag — om höjda tullar på vissa varor. Även från dessa tullar skall kungahuset vara befriad. Icke heller härvidlag lär det kunna anföras några bevekande omständigheter, och man har överhuvud taget icke kommit med några sakskaäl, varför man icke skall på varor, som förbrukas av kungahuset, lägga samma tull som den man lägger på varor, som förbrukas av samhällets övriga invånare.

Utskottet har icke givit sig in på något polemiserande mot de synpunkter, som framkommit i motionen, utan har ansett sig endast böra släta över det hela och säga, att det bör ankomma på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida något initiativ skall tagas eller någon förändring genomföras i detta sammanhang. En sådan blygsamhet ifrån utskottets sida, när det gäller denna

Ang. upphävande av tull- och skattefrihet för konungahusets medlemmar.

(Forts.)

familj, är icke precis vad man borde kunnat vänta från åtminstone socialdemokratiskt håll inom utskottet.

Med hänvisning till dessa synpunkter, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den föreliggande motionen.

Herr **Lövgren**: Herr talman! Under hänvisning till utskottsmajoritetens motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen företogs omröstning med tillämpning av uppsägningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 17, i anledning av väckta motioner angående revision av skattelagstiftningen. *Ang. revision av skattelagstiftningen.*

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande två motioner om ändringar i nu gällande skattelagstiftning, nämligen:

motionen nr 185 i andra kammaren av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*, däri hemställts, »att riksdagen fattar beslut och vidtager ändringar i de statliga, liksom de kommunala skattelagarna, som innebär införandet av en stark progressiv beskattning på de stora inkomsterna;

att de skattefria avdragen, som nu för kommunalskatten är 700 kronor och för inkomst- och förmögenhetsskatten 1,400 kronor i femte Ortsgruppen, höjes; i femte Ortsgruppen fastställs det skattefria avdraget till 3,000 kronor och sänkes i proportion därtill för övriga Ortsgrupper enligt nu gällande skatta-»; samt

motionen nr 342 i andra kammaren av herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*, däri föreslagits, »att riksdagen måtte besluta uppdraga åt regeringen att utreda och till nästa års riksdag inkomma med förslag till ändring av skattelagarna, avseende

dels höjning av det beskattningsfria avdraget vid kommunalbeskattning,

dels kraftig stegring av den kommunala progressivbeskattningen och med iakttagande av att den nuvarande dubbla begränsningen å densamma slopas,

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)
 dels stegring av nu gällande progressiv beskattning av svenskt aktiebolag
 och svenskt solidariskt bankbolag,
 dels uttagande av näringskatt,
 dels åtgärder till förhindrandet av 'skatteflykt',
 dels annat sätt vidtaga åtgärder i skatteutjämnande syfte,
 dels bestämmelser för möjliggörande av kommunal fondbildning,
 dels en stegring av den progressiva statsskatten, samt
 dels åtgärder för kraftigare beskattning av de större förmögenheterna.»

Utskottet hemställde,

- 1) att motionen II: 185 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt
- 2) att motionen II: 342 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! När riksdagen år 1928 beslöt den nuvarande skattelagstiftningen, framgick det av beslutet och av de yttranden, som höllos i kamrarna vid behandlingen av frågan, att det då fattade beslutet i mycket stor utsträckning betraktades som en kompromiss och ett provisorium. Det beslöts också i det sammanhanget, att man skulle hemställa hos Kungl. Maj:t om verkställande av en utredning i frågan för åstadkommande av vissa förändringar i den skattelagstiftning, som då kom till stånd.

När man läser utskottets utlåtande beträffande den motion, som i år framförts från vår sida, tycker man sig ur utlåtandet kunna utläsa den omständigheten, att ingenting blivit åtgjort i anledning av sistnämnda riksdagsbeslut. Här säger nämligen utskottet, att de synpunkter vi framfört, »i den mån de äro värda beaktande», torde komma att bli uppmärksammade i samband med ifrågavarande utredning. Man får väl då draga den slutsatsen, att ingenting hittills åtgjorts, eftersom utskottet icke haft möjlighet att upplysa om vad det vidtagits för åtgärder i anledning av det av 1928 års riksdag fattade beslutet. När det alltså synes ligga till så, herr talman, att det beslut riksdagen fattade för fem år sedan i en så oerhört viktig fråga som denna icke blivit föremål för några åtgärder, måste jag påstå, att det är på tiden att riksdagen säger ifrån, att något bör göras för åstadkommande av en ändring i nu gällande skattelagstiftning.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att gå in i detalj på bestämmelserna i vår skattelagstiftning, men jag vill alldeles bestämt framhålla, att densamma, i vad den avser den kommunala beskattningen, lägger bördor på de små inkomsttagarna i en sådan utsträckning, att dessa icke ha möjlighet att bära dem. Det framhölls i debatten 1928, och jag ber att få understryka det nu, att man beskattar icke endast de inkomstbelopp, som ligga över vad som är nödvändigt för livets uppehälle, utan man beskattar också åtskillig del av de inkomstbelopp, som kunna sägas ligga under vad som är erforderligt för täckande av de behov, som äro förenliga med de allra minsta anspråk på en någorlunda rimlig levnadsstandard. Då så obestriddligen är förhållandet och då dessutom en ordentlig beskattning av de stora inkomsterna och förmögenheterna icke förekommer — den progressiva beskattningen är icke sådan, att den medverkar till ett lättande av skattetrycket för de små inkomsttagarna och ett rättvist läggande av bördorna på de stora inkomsttagarna och förmögenhetsägarna — är det på tiden, att riksdagen går in för vidtagande av åtgärder för att åstadkomma en ändring i denna skattelagstiftning.

Vi ha i vår motion framhållit, att utredningen också bör taga sikte på —

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)

utom ett lättande av skattetrycket för de lägsta inkomsttagarna och åstadkommande av en annan progressivbeskattning än den som nu förekommer — åtgärder till förebyggande av något, som under senare tid fått namn av skatteflykt. När Stockholms stad måste höja skatten till 8 kronor 15 öre för att kunna täcka sina utgifter, hotade man i borgerliga tidningar med att detta skulle leda till att de stora inkomsttagarna komme att flytta från Stockholms stad. Det var ju icke så många, som visade upp sin samhällssolidaritet på detta sätt. Men jag lär väl icke göra mig skyldig till någon oriktig uppgift, om jag erinrar om att en av de stora förmögenhetsägarna i staden, nämligen en viss herr Wallenberg, förklarade att han skulle flytta till ett samhälle i Stockholms stads närhet, där skatterna på grund av att där voro församlade en del större skatteobjekt icke voro så höga och där han skulle kunna slippa att betala en skatt sådan som den Stockholms stad nödgades lägga på stadens övriga invånare. Ja, förutom att sådant är bevis emot det tal om samhällssolidaritet, som förekommer från de borgerliga gruppernas sida i allmänhet, äro dylika åtgärder och den propaganda, som i stor utsträckning bedrivits i den borgerliga pressen för utflyttning från Stockholms stad, emedan skatten måste fastställas till ett sådant belopp, att det räcker till stadens utgifter, av det slag, att de väl karakterisera den uppfattning om samhällets angelägenheter och intressen, som finns bland de stora inkomsttagarna och förmögenhetsägarna här i landet och som i mycket stor utsträckning härskar i det borgerliga lägret. Det finns ju andra exempel också. Det har skrivits i tidningarna om en mycket betrodd man i staten, som haft sin inkomst i statens tjänst, som beviljats pension av staten med 7,000 kronor efter en kortvarig statsanställning och som nu fört strid med såväl de kommunala som de statliga myndigheterna, huruvida det skulle vara tillåtet för honom att skriva sig i en kommun på landet, där man icke behöver betala kommunalskatt. Jag föreställer mig, att en så betrodd man i samhället icke kan ha gjort detta för att undandraga sig plikten att betala några kronor i skatt utan fastmer för att illustrera det oriktiga i den skattelagstiftning, som finnes här i landet. Jag vågar naturligtvis icke misstänka någonting annat. Jag måste emellertid säga, att är det så, att detta varit avsikten, har den naturligtvis varit utomordentligt god. Jag hoppas endast, att den kommer att vara till nytta. Har däremot avsikten varit att undandraga sig skatteplikten, komme givetvis en sådan åtgärd, oavsett vilken, som gjort sig skyldig därtill, att vittna om brist på den samhällssolidaritet, som de borgerliga alltid förklarat sig äga, då vi framställt anspråk på samhället om hjälpåtgärder till fattiga människor i detta land.

Herr talman! Vi ha framställt ett yrkande om att man skulle verkställa en utredning för åstadkommande av förändring i skattelagstiftningen, förändringar i syfte att förebygga den här omtalade utflyttningen från skattetyngda kommuner och sålunda motverka möjligheten att undandraga sig den skatteplikt, som påläggdes de medborgare, som icke ha möjlighet att flytta till kommuner, där skattetrycket icke är så hårt. Vi ha föreslagit, att man skulle höja den progressiva beskattningen och göra en sådan förändring i skattelagarna, att det i större omfattning och på ett bättre sätt, än nu är fallet, skulle kunna åstadkommas möjlighet till skatteutjämning i syfte att bisprunga skattetyngda kommuner. Utskottet har beträffande alla dessa våra yrkanden endast yttrat, att utskottet förmodar att de, i den mån de äro värda beaktande, komma att beaktas, när utredningen kommer att verkställas. När detta kommer att ske har utskottet icke haft möjlighet att på något sätt yttra sig om.

För alla dem, herr talman, som lagt märke till hur de nuvarande skattelagarna verka för de små inkomsttagarna och för de fattiga människorna i

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)

detta samhälle och för alla dem, som haft sin uppmärksamhet riktad på läget i skattehänseende för närvarande för de fattiga i industrikommunerna i detta land, för alla dem — det vill jag säga — måste utskottets utlåtande och förslag te sig som synnerligen anspråkslösa. Det förhåller sig ju ändå så, när det gäller den nuvarande skattelagstiftningen och den nuvarande ordningen, att i de kommuner, där skatten har rusat avsevärt i höjden, gå en betydlig del av inkomsterna för de skattskyldiga, som nu ha något arbete, till skatt.

Jag är bosatt i Stockholm och har naturligtvis rent lokalt vissa intressen i detta avseende liksom också givetvis såsom deltagande i någon mån i den kommunala förvaltningen. Jag kan dock icke underlåta att peka på att statistiken visar, att Stockholms stad till och med i fjol disponerade icke mindre än 26 procent av landets skattekröner på en befolkning, som i runt tal utgjorde 10 procent av hela landets befolkning. Det är uppenbart, att det finnes kommuner, som skulle vara i behov av sådan förändring i skattelagstiftningen att skatten tages ut, där det finnes möjlighet att taga ut den, alltså hos de stora inkomsttagarna och hos t. ex. sådana bolag och företag, som ha kontor i Stockholm men som driva sin verksamhet ute i landsorten. Denna skatt kunde lämpligen användas till skatteutjämning och komma de skattetyngda kommuner till hjälp, som för närvarande hålla på att digna under skattebördan. Det är på dessa saker, som vi haft vår uppmärksamhet riktad, då vi framställt våra yrkanden.

Då utskottet icke åstadkommit något annat än att under hänvisning till de yrkanden, som vi gjort och som jag nyss har återgivit, yrka avslag å motionen, kan jag icke känna mig tillfredsställd med det resultat, vartill utskottet sålunda har kommit utan ber, herr talman, att få yrka bifall till min och mina partikamraters motion.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! I det socialdemokratiska förtroenderådets uttalande vid riksdagens början talas det om fruktsvärda kommunal-skatter. I det socialdemokratiska partiprogrammet finnes det en punkt, vari de socialdemokratiska arbetarna underrättas om att socialdemokratien är anhängare av införelset av en progressiv skattelagstiftning, som lägger bördorna på de verkligt bärkraftiga i samhället och befriar de ekonomiskt svaga. Denna punkt skulle det sannerligen vara skäl för den nu sittande regeringen och dess parti att något närmare beakta. Det finnes många orsaker därtill, och den icke minst viktiga borde ju vara föregående riksdagsmannaval, som, enligt regeringens egen förklaring, givit majoriteten av landets väljare åt partier, som uppgivit sig vara motståndare till den hittills förda borgerliga politiken. Det andra viktiga skälet är, att utvecklingen av skattepolitiken i det här landet och framför allt den utarmning, som krisen medför, har ställt skattefrågan på en mycket central plats bland de i dag aktuella politiska frågorna.

Arbetarna kräva skattefrihet i allt större utsträckning. Småbönderna klara icke sina skatter utan komma i rest till stat och kommun och hotas med exekutiva auktioner. De flesta kommuner äro betungade till bristningsgränsen, ja, åtskilliga ha redan överskridit denna gräns. Det är därför ingen överdrift, när jag säger, att skattefrågan har den största aktualitet i detta land.

Vi ha i en motion försökt giva uttryck åt den uppfattning, som arbetarna i stor utsträckning hysa i skattefrågan. Redan det nuvarande läget är motivering tillräcklig för att hela skatteproblemet rullas upp till behandling. Men därtill kommer ju, som jag redan sagt, också en utveckling av skattepolitiken i det här landet, tydligen stimulerad av det s. k. demokratiska ge-

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)

nombrottet, som utan ringaste tvekan kan åsättas beteckningen reaktionär. I stället för att bördorna skulle läggas på de bärkraftiga, har motsatsen blivit fallet. De, som verkligen ha förmåga att bära en ökad skatteböroda, ha med övertygande framgång bekämpat en sådan utveckling. Deras nödrop i dag i anledning av regeringens blygsamma förslag till skärpt arvsattelagstiftning är ju synnerligen betecknande. Det har från föregående talares sida anförts exempel, som vittna om mentaliteten hos dem, som verkligen ha förmåga att bära ökade skatter under nuvarande förhållanden. Det har i sammanhang med Kreugerkraschen blottats, hurusom bolag och andra företag flyttat ner till staten Lichtenstein, där det icke förekommer någon skatt på bolag, för att därigenom undgå beskattning. Nyligen ha vi sett, hurusom ett företag, nämligen tändsticksbolaget, flyttat sitt kontor från Stockholm till Jönköping och i ersättning därför erhållit 200 tusen kronor i flyttningshjälp och 3 miljoner kronor i direkta skattelättnader, alltså en direkt subvention. Dessa exempel äro ju synnerligen talande, lika talande, som de exempel, som en föregående talare anförde, för mentaliteten hos vederbörande.

I den motion, som vi framlagt, ha vi givit en rad exempel på skattepolitikens utveckling i detta land. Vi hänvisa till den väldiga skärpningen av skatteutplundringen, såväl den direkta som den indirekta. Utgifterna per invånare och år i skatter, som år 1913 var 57 kronor, nådde 1931 177 kronor. Denna utveckling kommer att skärpas oerhört under kommande budgetår, då såväl den direkta som den indirekta statliga skatten springer i höjden, och ändå icke hinner med kommunernas tempo. De flesta kommuner höja skatterna, och det göra även landstingen. Det är bara sådana kommuner, där de verkligt bärkraftiga bo, som klara sig undan skatteförhöjning, och blir det skatteförhöjning där, så hittar den rike ofta på något medel att undkomma densamma.

Man brukar från socialdemokratiskt håll försvara den ökade skatteutplundringen med att åtskilliga av dessa ökade skatter gå till socialt nödvändiga åtgärder, exempelvis sjukvård, undervisning o. s. v. Det är icke anledning att nu stanna vid denna fråga. Jag vill bara konstatera det ökade skattestrycket. År 1913 utgjorde den samlade landstingsskatten 7,375,000 kronor. År 1929 var siffran uppe i 55,678,000 kronor. Landskommunernas skatter uppgingo år 1913 till 44,817,000 kronor och 1929 till 116,642,000 kronor. Städernas skatter utgjorde 1913 56,523,000 kronor. År 1929 var siffran uppe i 208,860,000 kronor. På samma sätt ha de statliga skatterna stegrats. Denna ökade skatteutplundring drabbar framför allt de arbetande massorna. Medan bolagens andel av de direkta skatterna så sent som 1912 utgjorde i genomsnitt 20 procent, utgjorde den 1924 endast 15 procent. Enligt arbetslöshets-sakkunnigas utredning torde fortfarande samma proportion vara gällande, vilket ju är uppseendeväckande. En betydlig minskning har således inträffat i bolagens andel av de samlade skatteintäkterna, samtidigt som bolagen otvivelaktigt undergått en mycket stark utveckling och deras andel i den samhälleliga verksamheten och icke minst deras inkomster ökats ganska väsentligt.

Ökningen av den direkta beskattningen kompletteras av en ännu mer markerad utveckling av de indirekta skatterna. Av statens samtliga skatteinkomster voro 1918 icke mindre än 87 procent direkta skatter. År 1920 var siffran 63 procent medan år 1929 de direkta skatterna utgjorde endast 40 procent. Den direkta skatteandelen sjunker i år ändå mer och jag har i annat sammanhang påpekat, att under en hel 10-årsperiod har endast ett år tidigare de indirekta skatterna procentuellt utgjort en större andel i skatteinkomsten, än de komma att utgöra nästa år. Denna stegring av de indirekta skatterna

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)
från 13 procent av den totala skatteinkomsten 1918 till 60 procent år 1929 belyser ytterligare det reaktionära draget i utvecklingen av skattepolitiken. Man övergår, som också påpekats av en föregående talare, alltmera från principen att beskatta människorna efter deras inkomst och bärkraft till att beskatta dem efter deras konsumtion. Det är alltså klart, att ju flera munnar en familjeförsörjare har att mätta, desto mer får han betala i skatt. Det är skatt på kaffe, socker, spannmål, kläder, tobak, sprit, nöjen, elektricitet; kort sagt allt det som en människa behöver för att kunna existera, göres till föremål för beskattning för att fylla det ständigt ökade behovet av inkomster. När exempelvis Sveriges tullinkomster ökat från 69,600,000 kronor år 1913 till i genomsnitt 152,600,000 kronor under åren 1926—1930, visar detta tendenserna i den nuvarande skattepolitiken.

I vår motion ge vi några exempel på huru det kommunala skattetrycket fördelas. Sälunda finna vi, att antalet skattekronor i Djursholm, för att ta Stockholms län som exempel, år 1930 utgjorde genomsnittligt 32.2 per invånare, medan kommunalskatten var 3 kronor 75 öre per skattekrona. Den kommun i Stockholms län, som har den högsta skatten, nämligen Östuna, där utdebiteringen var 19 kronor per skattekrona, hade endast 2.5 skattekronor per invånare. Detta betyder sålunda, att de rika invånarna i Djursholm endast betala 3.5 % av sina inkomster i form av kommunalskatter, medan de fattiga Östunaborna få betala 17 % av sina inkomster i kommunalskatt. Sådana exempel finns det massor av, och de visa, att skattetrycket är hårdast i kommuner med övervägande fattig befolkning, bestående av småbönder, skogsarbetare och industriarbetare. Man kan säga, att Norrbottens län i det fallet är ett slående exempel. Av 29 kommuner har där endast en kommun en utdebitering under 9 kronor 50 öre per skattekrona. Jag kan i det sammanhanget hänvisa till det material angående skattetrycket, som statsministern levererade under remissdebatten.

Denna utveckling av statens och kommunernas utgifter har varit ofrånkomlig, säges det. Den har fyllt behov, framskapade av den kapitalistiska utvecklingen själv. Kapitalismen har vållat en ökad sjuklighet bland de arbetande massorna, och dess rationalisering har ökat antalen olycksfall och yrkes-sjukdomar och därmed behovet av sjukvårdsåtgärder. Dess politik har överhuvud ökat de fattigas antal. Jag såg häromdagen, att en professor i national-ekonomi, som uttalade sig om Marxminnet, därvid konstaterade, att Marx bl. a. misstagit sig i sina förutsägelser om att kapitalismens fortsatta bestånd skulle skapa ökat elände bland de arbetande massorna. Det behövs en stark tro på människornas glömska och tanklöshet för att man skall kunna göra sig skyldig till en sådan uppfattning. Den officiella fattigvårdens utgifter visa ju bl. a., att fattigdomen är i snabb tillväxt. I en undersökning, som omfattar 203 kommuner, har det visat sig, att de tillfälliga understödstagarnas antal på ett år ökat med i genomsnitt 15 %. Denna utarmning, som nu pågår, ställer också, det vilja vi erkänna, ökade krav på kommunerna och staten. Men det är själva systemet, som skapat sådana förhållanden, och detta system karakteriseras därav, att en ökad rikedom faktiskt skapar en ökad fattigdom, där massorna måste svälta och undvara det nödvändigaste, därför att det finns överflöd på allt vad människorna behöva för sin livsföring. Detta gör, att kommunerna i dag få brottas med ett allt större fattigdomsproblem.

Det finns också utgiftsposter, som inte ha detta försonande drag av socialt berättigande. Jag nämner som exempel städernas utgifter till kyrkan, vilka från år 1913, då de utgjorde 4,306,000 kronor, stegrats till 12,843,000 kronor år 1929. Jag kan också nämna städernas utgifter till polisväsendet, vilka un-

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)

der samma tid vuxit från 6.5 miljoner kronor till över 20 miljoner konor per år.

Finanskapitalets ökade inflytande över staten och kommunerna avläses ju i den officiella statistiken för den ökade skuldsättningen. Enbart räntorna på den ökade statsskulden utgjorde 1931 icke mindre än 73 miljoner kronor. Kommunernas egna ränteutgifter torde sannolikt uppgå till samma belopp. Detta betyder, att skattebetalarna varje år få inbetala stora belopp för amortering och räntor på dessa väldiga skulder, som staten och kommunerna ådragit sig.

Vi ha i vår motion föreslagit sådana förändringar i de statliga och kommunala skattelagarna, som innebära införandet av en stark progressiv beskattning på de stora inkomsttagarna och förmögenheterna. Vi ha vidare föreslagit en höjning av det skattefria avdraget till 3,000 kronor i femte ortgruppen och en förhöjning i relation till detta i övriga ortsgupper. Därmed ge vi uttryck åt vår uppfattning, att skattebördorna skola läggas på dem, som ha förmåga att bära desamma. Frågan står icke, om det finns ekonomiska förutsättningar för genomförandet av en sådan skatteprincip. Den senaste taxeringen visar ju inte mindre än 12.6 miljarder kronor i förmögenheter, medan de direkta inkomsterna äro taxerade till 4.6 miljarder, och det finns alltså resurser för att täcka behovet av inkomster, utan att man därför berövar den fattige det han behöver för sitt livsuppehälle.

Utskottet säger i sitt utlåtande, att ett bifall till vår motion skulle medföra en fullständig omläggning av såväl den statliga som den kommunala skattefördelningen. Ja, det är ju riktigt i den meningen, att det skulle lägga skattebördorna på de rika i samhället. Men när utskottet gör gällande, att förslaget skulle skapa särskilda svårigheter för kommunerna just nu, därför att det orsakar en avsevärd minskning av antalet skattekonor, så behöver man ju inte gå in för en principiell förändring av skattesystemet för att eliminera dessa verkningar. Principen om progressiv beskattning har ju redan de facto godkänts, ehuru naturligtvis endast i oväsentlig utsträckning hittills, och likaså principen om utjämningskatt. När utskottet åberopar sig på utredningar, som just nu företagas, är detta bara ett försök att motivera fortsatt sabotage av frågan. Jag noterar också, att samtliga socialdemokrater, som eljest icke sparat på starka ord, när det gällt att karakterisera det nuvarande skattesystemets orättvisor, troget slå vakt om skatteutplundringen av de arbetande massorna.

Vi ha väckt vår motion för att dels bli i tillfälle att aktualisera denna synnerligen viktiga fråga och tvinga det nu regerande partiet att visa färg och dels för att därmed uttrycka vår principiella uppfattning och visa de under skatterna dignande vad de ha att göra. Vi inta i skattefrågan den principiella ståndpunkt, som var den gamla tyska socialdemokratiens. Det betyder, att vi anse, att arbetarklassen principiellt måste bekämpa varje form av skatt, som avser att stärka det nuvarande systemet. Från herr Kilboms sida har ju regeringen redan fått välsignelse för ökningen av de direkta skatterna, ja, herr Kilbom frågade ju regeringen under remissdebatten, varför man nöjde sig med skattetalet 165, då man under föregående kris nådde upp till 175. Herr Kilboms tiggeri för högre direkta skatter har värdigt kompletterats av hans partivän, herr Nerman, i första kammaren, vilken ropat bravo åt regeringens höjning av de indirekta skatterna på malt, tobak och spritdrycker.

Jag vill till sist utnyttja tillfället och säga, att jag inte tror på den nuvarande riksdagens vilja att genomföra en förändring av skattesystemet och göra slut på denna form för statlig utplundring av de arbetande massorna. Det spelar enligt min mening ingen roll för lösningen av denna fråga, om riksdagen till sin majoritet består av socialdemokrater eller ej. Det visar ju vederbörandes inställning i dag, då man icke ens längre bryr sig om att hyckla vilja till reformering

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)
av den nuvarande skattelagstiftningen. Denna reformering måste därför ske utifrån. Frågan vinner allt större aktualitet, och på många arbetsplatser diskuterar man redan nu, efter vilka former kampen mot skatteutplundringen måste organiseras. På landsbygden diskuterar man frågan om skattestrejck. Man har snart icke mycket annat att göra än att övergå till handling eller finna sig i, att man blir ruinerad, så att stora delar av detta lands invånare drivas till fattigvården.

Med utgångspunkt från dessa synpunkter vill jag, herr talman, yrka bifall till den av oss väckta motionen, som enligt vår mening skulle lösa frågan om skattepolitiken i det här landet på ett sätt, som vore i de arbetande massornas intresse.

Herr Ericson i Boxholm: Herr talman! Herr Andersson i Stockholm beklagade att icke utskottet närmare ingått på vad som redan åtgjorts på hithörande område. Det är kanske en brist i utskottets motivering, att ingenting nämnts om den saken, men det borde, som alla andra veta, icke vara obekant för herr Andersson, vilka frågor som ligga under utredning och vilka redan nu och kanske inom en snar framtid komma på riksdagens bord.

Om jag nu skall beröra några av de områden, om vilka herr Anderssons i Stockholm motion rör sig, så ha vi först frågan om skatteutjämningen. Den frågan har varit föremål för ingående utredning, och denna går i dagarna ut på remiss. Vi ha väl då antagligen att vänta förslag inom en tämligen snar framtid.

Herr Andersson i Stockholm talade också om stegrad progressiv beskattning för bolag och andra företag. Som bekant ha vi ju en kommitté, som har haft hand om utredningen av bolagsbeskattningen och denna kommitté avlämnade sitt betänkande någon gång under förra året, vill jag minnas. Av de sakkunnigas förslag att döma går detta ut på att ernå en sänkning av skatten för bolagen. Vad beträffar talet om skatteflykt så har ju regeringen i någon mån tänkt sig råda bot för den saken genom den proposition, som avlämnades vid innevarande års riksdag angående ersättningsskatt, som är avsedd att hindra kapitalflykt ur landet. Vad beträffar den kraftiga beskattningen av de stora förmögenheterna, som man åstundar, så ha vi ju den mycket omtalade arvsbeskattningspropositionen, som nyligen remitterades till välfärdsutskottet. Den bliva vi ju i tillfälle att senare behandla och vi få då se vilka möjligheter, det finnes att just på detta område få fram några större intäkter till staten. Nu är det ju sant, att utskottet icke har gått med på att förorda någon utredning. Utskottet pekar nämligen på att 1928 års kommunalskatteutskott begärde en utredning — detta bifölls också av riksdagen — rörande en hel del skatteproblem, som icke i det sammanhanget kunde lösas. Nu är det så, att denna kommitté, som av regeringen tillsattes år 1930, har vilat på sitt arbete men utskottet uttalar här i annat sammanhang den förhoppningen, att denna kommitté skall fortsätta med sitt arbete och upptaga hela beskattningsproblemet till övervägande och framlägga förslag i berörda avseende.

Beträffande herr Hagbergs och herr Brädefors motion måste man säga, att det är svårt att få någon överensstämmelse mellan motiveringen till motionen och dess kläm. Herr Hagberg sade nyss i sitt anförande, att han knappast tänkt sig, att det hela skulle leda till något annat resultat än att åstadkomma, att den nuvarande regeringen skulle nödgas visa färg på hithörande område. Om man skulle gå den vägen, som herr Hagberg här förordar, och införa en progressiv kommunalskatt och samtidigt höja de skattefria avdragen till 3,000 kronor i 5:e ortgruppen och därefter nedåt i samma proportion, kan man fråga sig, hur det skulle komma att te sig för åtskilliga av våra landsbygdskommuner, där

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)

man på grund av att man icke har några förmögna bosatta därstädes, icke har några som helst möjligheter att få ut åtminstone för närvarande en högre skatt. Det har icke i motionen anvisats några vägar på vilka man skulle kunna åstadkomma några nya skattekällor, som skulle kunna uppväga, vad man skulle förlora genom en ökning av de skattefria avdragen. Jag tror, att det blir omöjligt att praktisera ett dylikt system under nuvarande förhållanden. Det hela måste givetvis lösas i samband med alla andra skatteproblem. Man måste, som sagt, utfinna nya skattekällor för att kunna giva kommunerna ersättning för det minskade skatteunderlaget. Vi ha tidigare från socialdemokratiskt håll gått på denna linje, och när frågan vid olika tillfällen förelegat, ha vi också förfäktat dessa åsikter.

Herr Hagberg och herr Brädefors säga i sin motion att »i den nuvarande samhällsordningen, vars grundval är fåtalets utsugning av den stora arbetande massan, där arbetsköpare och arbetare stå mot varandra, håller sig borgarklassen skadeslös vid stegrade skatter, antingen genom att sänka lönerna för arbetarna eller genom att höja priserna». Om man nu förutsätter, att det dock är i det nuvarande samhället, som herr Hagberg vill att den anordning, som i motionen föreslagits, skall införas, blir det i realiteten så, att de förslag, som de här vilja ha igenom, giva dessa borgare och kapitalister större möjligheter att utsuga arbetarna.

Då en hel del frågor, som motionärerna pekat på, redan ligga under utredning och utskottet tillika uttalat sig för att kommunalskattekommittén snarast möjligt bör komma i arbete och upptaga till behandling de frågor, som stå i samband med hela skatteproblemet, ber jag till slut herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Stockholm: Ja, herr talman, herr Ericsons upplysningar här ha naturligtvis sitt värde, det är uppenbart, men han har ju sysslat i mycket stor utsträckning med sådana delar av frågan, som jag här icke har talat om. Han talade om skatteflykt och kapitalflykt ur landet, men vad jag syftar på och som avsetts med uttrycket i motionen, det är skatteflykt från skattetyngda kommuner. Det är detta, som jag erinrat om här, och hittills har jag icke sett några förslag, som avsett att förhindra en stor förmögenhets bortflyttande från en kommun till en annan, låt oss säga till Djursholm, Orsa eller Lovö, i syfte att därigenom undandraga en skattetyngd kommun den skatt, som vederbörande skulle fått erlägga, om han stannat kvar, där han varit mantalsskriven. Jag menar alltså de tillfällen, då en person undandrar sig den skatt, som utdebiteras i den kommun eller det samhälle, där han varit mantalsskriven.

Det är dessa förhållanden, som jag här riktat uppmärksamheten på, men herr Ericson har talat om kapitalflykt ur landet, vilket är en helt annan sak, som jag i detta sammanhang saknat anledning att ge mig in på eller diskutera.

Medan jag har ordet skall jag, herr talman, be att få säga något med anledning av herr Hagbergs yttrande, när han påstår att han och herr Brädefors äro ensamma här i kammaren om sin inställning till denna fråga. Herr Ericson i Boxholm citerade en del av motionen, nämligen dess första stycke, men hade han fortsatt till sista stycket i motionen, skulle han funnit, att där står det precis raka motsatsen. I detta stycke står det nämligen, som man torde finna, att »massorna måste befrias från detta förtryk, genom att det nuvarande skattesystemet ersättes med en starkt verkande progressiv beskattning av de rika, såväl i form av individuella och juridiska personer, bolag o. s. v.». Sedan heter det: »Genom höjandet av de skattefria avdragen kan de små

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)
 inkomsttagarna i industrien, jordbruket och bland tjänstemännen befrias från skatt.»

I början av motionen säger man alltså, att oavsett hur man tar ut skatten, så tar man den dock av små inkomsttagare och jordbrukare, men sedan, i slutet av motionen, säger man, att om man lägger skattebördan på de större inkomsttagarna kan man befria småbönder och arbetare från skatt. Detta blir ju ett slags karusell, som herrar Hagberg och Brädefors äro ensamma om, åtminstone äro varken jag eller mina partikamrater beredda att gå med på att resonera på det sättet i denna fråga lika litet som i någon annan fråga.

Herr Hagberg talar om, att herr Kilbom har till regeringen uttryckt sin tacksamhet för skattehöjningar och hoppats på, att man skall få upp skatteprocenten till högre belopp än vad som för närvarande är ifrågasatt. Ja, de av oss, som någon gång besvärat sig med att läsa de tidningar, som herr Hagberg redigerar eller också herr Brädefors' riksdagsbrev, där han talar om, att det enda förträffliga, som förekommer här i kammaren är det, som de båda herrarna prestera, ha ju kunnat få del av dessa synpunkter förut. Vi ha från vår sida bara sagt, att vi föredraga den direkta beskattningen framför den indirekta. Detta är en ståndpunkt, som vi hävdad i detta sammanhang, och vi vända oss mot alla sådana indirekta skatter, som man lägger på konsumtionsartiklar, som hårdast drabba arbetarna och de små inkomsttagarna. Dessa synpunkter ha vi från vår sida tidigare givit tillkänna, och dem hålla vi alljämt fast vid, så att det är ingen anledning ens för herr Hagberg att polemiserar mot oss i den saken. Vill han företräda de små inkomsttagarnas intressen, så är det klart att han måste dela den uppfattning, som kommit till uttryck från vår sida.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lövgren: Herr talman! Herr Hagberg i Luleå sade i sitt anförande, att man här och var i landet har börjat tala om skattestreck. Jag skulle vilja komplettera den uppgiften med att säga, att herr Hagberg har varit ansvarslös nog att i sin tidning, först av alla, tala och propagera för skattestreck. Det är ingen konst alls att uppe i ett län sådant som Norrbottens, där befolkningen i allt väsentligt utgöres av bönder och arbetare i mycket blygsamma villkor, det är ingen konst alls att förklara för dem, att de behöva sina slantar bättre än skatteuppbördsmanen gör, och skulle man nu ha varit ansvarslös nog ute i länet att följa herr Hagbergs paroll, så skulle det varit mycket få, som kunnat giva ett fullgott motiv för att de gjort så. Men resultatet av en sådan skattestreck hade blivit, att kommunerna och landstinget blivit urståndsatta att fullgöra sina skyldigheter gentemot de fattiga och sjuka, som behöva hjälp.

Nu är ju skattelagstiftningen ett oerhört invecklat problem, men de här suveräna intelligenserna, Hagberg och Brädefors, knäcka de största och svåraste problem med en motivering på sex rader och en mer eller mindre förvirrad kläm. Det har framhållits från andra talares sida, hur uppenbart bristfällig motiveringen i herr Hagbergs motion är. Därutöver skall jag bara erinra om att skatteutjämningskommitténs betänkande numera föreligger färdigt och att betänkandet nu kommer att undergå ytterligare bearbetning, som väl småningom leder fram till en proposition i riksdagen, och sedan blir det väl fråga om att giva åt kommunerna ett solidare skatteunderlag än vad de för närvarande ha. När alla dessa saker, som alltså till en del redan äro utredda och till en del kräva ytterligare utredning, äro klara, få väl herrar Hagberg och Andersson i Stockholm och vi andra också, komma med de ändringsyrkanden, som vi vilja framställa i dessa frågor, ty man kan väl inte på nytt, sedan

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)

man har frågorna i stort sett utredda sedan flera år tillbaka, komma med en ny stor utredning angående denna fråga, innan man tagit reda på vad de hittills gjorda utredningarna innehålla.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hagberg** i Lulå: Herr talman! Bara en replik till den talare, som framhöll, att om vårt förslag skulle gå igenom, så skulle det ställa en massa kommuner i den mest bekymmersamma situation, därför att de då icke skulle ha någon möjlighet att tillgodose sitt behov av skatteinkomster. Jag påpekade redan i mitt förra anförande, att riksdagen faktiskt redan anslutit sig till sådana principer, som skulle lösa denna fråga, i det att riksdagen gått in för utjämning och för vidtagande av åtgärder, som skulle kunna utnyttjas i sådana fall. Därmed vill jag icke säga, att dessa åtgärder skulle vara tillräckliga, men själva principen har man redan accepterat, nämligen att ekonomiskt starkare skola hjälpa de svagare förmedelst skatteutjämning. Jag anser därför det argumentet ganska värdelöst.

Vidare säger samme talare, att enligt vår uppfattning hålla sig ju borgarna alltid skadeslösa för den beskattning, som man vill lägga på dem. Ja, att borgarna eller kapitalismen i allmänhet ha många utvägar att gardera sig mot åtgärder, som företagas mot dem, den uppfattningen trodde jag icke vi voro ensamma om. Det är ju så med klasskampen, att varje klass försöker vidta motåtgärder, och om arbetarklassen vunnit en tillfällig framgång, så har genast motståndarna försökt att finna vissa medel för att motverka resultatet av denna framgång.

Herr Andersson förklarar här, att han och hans grupp föredraga direkta skatter framför indirekta. Ja, men jag har heller inte påstått någonting annat. Jag har endast pekat på, att de uttalat sig för direkta skatter och att herr Kilbom påmint regeringen om, att vid föregående kris skatteprocenten var uppe vid 175, medan man nu nöjer sig med 165. Detta har jag sagt, men jag vill komplettera detta med att nämna, hurusom herr Anderssons partivän i första kammaren faktiskt applåderade regeringens förslag att höja de indirekta skatterna. Det finns protokoll på den saken, så det går inte att komma ifrån.

Sedan sade herr Lövgren, att herr Hagberg varit så ansvarslös, att han propagerat för skattestrejk i Norrbotten. Ja visst, men den strejken kommer nog, oavsett om Hagberg propagerar eller icke. En gruvarbetare skrev till mig häromdagen och sade, att gruvarbetarna praktiskt taget voro skyldiga tusen kronor per man till skattmasen där uppe. På samma sätt är det också med massor av arbetare och småbönder; de äro redan skyldiga stora belopp för skatter, och när dessa skola betalas, stå de inför valet att vägra göra detta eller att skattmasen skall taga deras egendom ifrån dem. Detta är också en form av strejk, låt vara en ofrivillig sådan, och den dokumenteras, när skattmasen gör utmätning hos vederbörande. Frågan om skattestrejk uppkommer automatiskt ur den nuvarande krisen. En mängd invånare där uppe tvingas uraktlåta att betala skatt, ty de kunna icke med bästa vilja i världen fullgöra den förpliktelse, som pålagts dem.

Herr Lövgren yttrade vidare, att skatteproblemet vore ett mycket invecklat problem utom för Hagberg, som enligt herr Lövgrens mening fann det hela enkelt. Det var en talare i en tidigare diskussion i dag, som också påpekade, att alla de förordningar, som med anledning av riksdagens beslut utfärdats i skattefrågor, gjorde taxeringsmyndigheternas arbete allt svårare och mera invecklat för varje år som går. Ja, man har ju faktiskt vidtagit åtgärder, som gjort denna fråga alltmera invecklad, och det kommer man att göra i fortsätt-

Ang. revision av skattelagstiftningen. (Forts.)
ningen också, det betvivlar jag inte alls. Men såtillvida se vi frågan enkelt, herr Lövgren, att vi anse och påstå, att de som icke ha mera än vad de behöva för sitt dagliga bröd, de skola icke påläggas skatt. I alla händelser anse vi det orättfärdigt, när det finnes massor av medlemmar i samhället, som verkligt ha förmåga och resurser att fylla det skattebehov, som finnes.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman Jag hade ej tänkt yttra mig i föreliggande ärende, men då den siste ärade talaren är mycket angelägen om att söka klargöra för kammaren, hur enkelt det är att följa hans linjer, skulle jag vilja till den mängd sifferuppgifter, varmed han rörde sig, endast vilja tillägga några enkla siffror till kammarens protokoll om vart ett bifall till herr Hagbergs och herr Brädefors' motion skulle föra i fyra kommuner, som utskottets skatteavdelning undersökt. Nu är det i denna motion liksom i den, som beröres i nästa betänkande, en smula oklart, vad det är, som motionärerna egentligen mena. Men om man då räknar på båda de möjliga sätten, dels med nu gällande grunder på kommunalskattens område, dels med en fördubbling av det skattefria avdraget och dels med en tredubbling därav, skall man komma till någorlunda klarhet i avseende å vad motionärerna syfta till.

I en kommun i Södermanlands län med en uttaxering av 9.5 kronor per skattekrona skulle vid bifall till motionen med den första förutsättningen uttaxeringen bli 13.14 och med den senare förutsättningen 15.51 kronor, innebärande i förra fallet en höjning av 38 % och i sista fallet med 63 % på nu utgående kommunala utdebitering. Vi ha ytterligare undersökt en kommun i Södermanlands län, där en tillämpning av motionärernas förslag skulle medföra i förra fallet 26½ % ökning och i senare fallet 44.1 % ökning. I en kommun i Örebro län skulle motsvarande siffror bli i förra fallet 34 och i senare fallet 58 %, i en kommun i Malmöhus län i förra fallet 25.7 % och i senare fallet 37 %. Det är nog skäl i att man, som utskottet här hemställer om, söker att se hela spörsmålet i ett sammanhang och avvaktar den utredning berörande alla de olika problemen i vår skattelagstiftning, som man nu är sysselsatt med, och det är, som utskottet ännu mera starkt understryker i ett kommande utlåtande, nödvändigt, att denna utredning upptages och slutföres, så att vi verkligt kunna få ett resultat av det, som riksdagen krävde 1928 och 1930.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen tillkännagav, att han komme att framställa särskilda propositioner angående vart och ett av de båda momenten av utskottets hemställan.

Beträffande mom. 1) yttrade herr **talmannen** härefter: Då vad i denna motion föreslås icke givits sådan avfattning, att beslut om bifall till motionen kan fattas, finner jag mig förhindrad framställa proposition på det under överläggningen framställda yrkandet på bifall till denna motion.

Denna herr talmannens propositionsvägran blev av kammaren godkänd.

På herr talmannens därå givna proposition blev utskottets hemställan i mom. 1) nu av kammaren bifallen.

Vidare framställde herr talmannen rörande mom. 2) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda moment, dels ock på avslag därå och bifall i stället till motionen II: 342; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 9.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 18, i anledning av väckt motion om införande av en ny fastighetsbeskattning; och lämnades därvid på begäran ordet till motionären herr **Brädefors**, som yttrade: Herr talman! Motiveringen till denna motion förekommer i samband med en annan motion. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Ang. införande av en ny fastighetsbeskattning.

Vidare anförde:

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Under hänvisning till motiveringen i betänkandet ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna rörande tiden för val av taxeringsnämnd; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 20, i anledning av väckt motion om beredande av rätt för ägare av jordbruks- och skogsfastighet att vid taxering till kommunal inkomstskatt åtnjuta avdrag för skuldränta.

Ang. rätt till visst avdrag vid taxering till kommunal inkomstskatt för jordbruks- och skogsfastighet.

Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Leabo: Herr talman! Det är med beklagande jag finner, att utskottet ej kunnat tillmötesgå motionärernas krav på, att det skulle vidtagas sådana ändringar i gällande taxeringsförordning, att det bereddes möjlighet för skuldsatta jordbrukare att erhålla något avdrag vid den kommunala beskattningen. Den allmänna depressionen gör ett sådant krav som det här anförda synnerligen aktuellt. Det är så ofta, när det gäller att vidtaga åtgärder för att hjälpa dem, som befinna sig i en svår situation, på det sättet, att man först skall se till, att det blott är de verkligt behövande, som komma i åtnjutande av denna samhälleliga hjälp. Här är ett tillfälle, där man med visshet kan säga, att det endast blir de verkligt hjälpbehövande som få hjälp, därest det kan vidtagas åtgärder för att bereda lindring i skatten för de skuldsatta jordbrukarna. Jordbruket befinner sig i ett svårt läge, och det är obestriddligt, att det är just de skuldsatta jordbrukarna, som ha det sämst ställt. Då vore det angeläget, om man kunde vidtaga sådana åtgärder, att dessa jordbrukare finge i första hand komma i åtnjutande av hjälpåtgärder. Jag är klart medveten om, att ett bifall till motionen skulle i mycket avsevärd grad bryta mot gällande principer för kommunalbeskattningen, i fråga om garantibeskattning. Men enligt min mening är situationen på många håll sådan, att man får kasta gamla principiella inställningar över bord och får taga ny inställning till många frågor, där förut den principiella inställningen varit nästan alldeles avgörande. Och de skäl, som föreligga i detta fall, äro säkerligen lika starka som de, vilka i andra fall föranlett, att man frångått gamla principer. Om depressionen fortsätter något år, och man då vill se

Ang. rätt till visst avdrag vid taxering till kommunal inkomstskatt för jordbruks- och skogsfastighet. (Forts.)

efter, vilka jordbrukare som genom dessa ekonomiska svårigheter drivits från sina gårdar, skall man säkert finna, att det är dessa skuldsatta jordbrukare, och många av dem kunde kanske ha stannat kvar vid sina gårdar, om man i tid vidtagit åtgärder för att hjälpa dem. Det var med tanke på denna utveckling, som säkert kommer att visa sig, som vi hemställde, att man såsom en provisorisk åtgärd nu skulle vidtaga sådan ändring, att det lades i taxeringsnämndernas avgörande att ge dessa skuldsatta jordbrukare något avdrag under väntan på kommunalskattefrågans fulla prövning, som väl kommer någon gång, när, som vi tro och hoppas, kommunalskatteberedningen skall återtaga sitt arbete och slutföra det. Men det dröjer många år, innan man kan se resultatet av detta arbete. Under den tiden blir det många skuldsatta jordbrukare, som få gå ifrån sina gårdar. Därför hade det varit synnerligen angeläget och en gård av rättvisa, om man vidtagit denna åtgärd. Men jag förstår så väl, att det icke är vidare, så att säga, lockande för utskottet att gå med på ett sådant krav, som vi framfört, om omedelbart vidtagande av åtgärder, när det är vanligt, att man först skall vidtaga en grundlig utredning och undersökning, innan man går in för att vidtaga en så pass viktig åtgärd, som här föreslagits. Jag skall visst icke söka ingå på en polemik med utskottets ståndpunkt i detta fall, ty det är meningslöst att i detta sammanhang söka föra fram något annat yrkande än utskottets. Men jag tillåter mig begagna tillfället att framföra ett krav från motionärerna och därmed från det stora antalet skuldsatta jordbrukare, säkert uppgående till hundratusentalet, som vänta, att det beredes möjlighet för kommunalskatteberedningen att fortast möjligt återtaga sitt arbete och därvid beakta dessa av oss framförda krav, verkligen beakta desamma med hänsyn till deras betydelsefulla innebörd, och att det således beredes möjlighet att för riksdagen framlägga ett förslag, som öppnar möjlighet för dessa skuldsatta jordbrukare att komma i åtnjutande av särskild skattelindring, som är ofrånkomlig, ty det finnes ingen rättvis grund för, att de skuldsatta skola skatta lika mycket som de skuldfria. Det finnes ingen rättvis grund för en princip, som beskattar ej inkomsten utan den formella äganderätten, hur litet av verklig äganderätt, som än ligger bakom, utan man måste här söka andra vägar, där man tar nödig hänsyn till den verkliga skatteförmågan.

Med uttalande av dessa synpunkter och med en vädjan till vederbörande att beakta desamma och en vädjan, att det måtte beredas möjlighet att fortast möjligt utföra utredningen, finner jag det utsiktslöst att komma med något annat yrkande än det utskottet föreslagit.

Herr Brännström: Herr talman! Då från motionärernas sida ej gjorts något yrkande, vore det kanske onödigt att från utskottets sida taga till ordet. Men jag begärde ordet, när talesmannen för motionärerna beklagade, att ej utskottet begagnat det tillfälle, som förelåg i anledning av motionen, för att därigenom söka lätta det tryck, som nu på grund av garantibeskattningen särskilt påvilar det skattetyngda jordbruket. Jag skall betyga den ärade motionären, att han och de som undertecknat motionen, icke äro ensamma, utan att det finnes många i denna kammare, som sympatisera med dem i detta fall. Jag skulle våga säga, att samtliga jordbrukare och samtliga, som mera ingående sysslat med taxeringsarbete, göra det. Jag kan i mångt och mycket instämma med motionärerna. Men jag måste säga, att det är något anspråksfullt av en motionär, att han väntar, att vi på grund av en motion med kortfattad motivering, som tar sikte på en enda sak, skola med frångående av de principer, på vilka hela vår kommunalskattelag är byggd, biträda motionen.

Ang. rätt till visst avdrag vid taxering till kommunal inkomstskatt för jordbruks- och skogsfastighet. (Forts.)

Det har, så vitt jag vet, aldrig hittills hänt, att på grund av en motion, som innebär frångående av ett skattesystem, motionären kunnat vänta sig bifall i en sådan sak. De frågor, som upprulla sig, om man går in för en ändring av skattelagstiftningen, äro av den mångsidiga art och sådana, att man måste se till, att man ej tillgodoser ett intresse och skadar andra berättigade intressen. Det är ett helt komplex av frågor, vilket gör, att allvarlig prövning måste föregå varje omläggning av skattesystemet.

Nu har utskottet velat tillmötesgå motionären i så måtto, att man pekar på och framhåller önskvärdheten av, att kommunalskatteberedningens verksamhet, som f. n., enligt den berättelse vi hörde vid riksdagens början, synes ha blivit förklarad vilande, snarast möjligt återupptages. Och det är icke endast denna fråga rörande jordbruket, som är av vikt att taga upp i det sammanhanget, utan flera andra. I det sammanhanget skall jag peka på en fråga. Det är så, att även om en jordbrukare har huru ordentlig bokföring som helst, kan ej denna bokföring läggas till grund för hans deklaration och uppgifter till skattemyndigheterna. Som taxeringsman och som ordförande i jordbrukspremieringsnämnd har jag sett jordbruk, där det förts fullt tillförlitliga och mera ordentliga räkenskaper än vissa rörelseidkare föra, men jordbrukarna tillmätas ej vitsord liksom de övriga. Jordbrukarnas likställighet i detta avseende bör även övervägas.

Jag har naturligtvis intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Till behandling företogs härpå bevillningsutskottets betänkande, nr 21, i anledning av väckt motion om införande av stämpelavgift på av rusdrycksförsäljningsbolag utfärdad motbok; och erhöles därvid ordet av motionären herr **Andersson** i Rasjön, som yttrade: Herr talman! Såsom framgår av vår motion, hava vi haft ett tvåfaldigt syfte med densamma. Dels ha vi velat hjälpa finansministern att få statens affärer att gå ihop och dels ha vi trott oss finna i vårt förslag en åtgärd med nykterhetspolitisk effekt. Nu har bevillningsutskottet avvisat motionen om införande av stämpelskatt på motbok och därvid anført, att om staten vill uttaga mera pengar från alkoholförbrukarna, kan det lättast ske genom höjning av omsättnings- och utskänkningsskatten. Det låter mycket väl säga sig, men såvitt jag förstår, skulle även den av oss föreslagna utvägen vara icke blott en framkomlig väg utan en smidig och ändamålsenlig väg. Så dyrbar, som motboken är för många av landets inbyggare, skulle det ej anses särskilt betungande, om på motboken lades särskild stämpelskatt.

En del dokument och handlingar av mer eller mindre offentlig natur äro ju belagda med stämpelskatt. Visserligen kan det beträffande dessa sägas, att stämpelbeläggning är den enda möjliga formen för skatteuttagning, medan för rusdrycksförbrukarna i detta fall direkt skatteökning kan tillämpas, men det utesluter ej, trots vad bevillningsutskottet ansett, att denna form är användbar, när det gäller att taga ut ökad skatt från spritförbrukarna. I fråga om behovet av ökade inkomster borde väl någon diskussion ej behöva föras. Vi ha sett genom meddelanden i tidningarna, hurusom man under sista tiden beräknat, att den skärpta spritbeskattningen ej skall tillföra statskassan de inkomster som man avsett, och man torde vid riksdagens slut befinna sig i en situation, där det gäller att söka upp nya skatteällor. Då hade det, såvitt jag

*Ang. stämpel-
skatt å mot-
bok.*

Ang. stämpelskatt å motbok. (Forts.)

förstår, varit försiktigare av bevillningsutskottet att följa den väg, som anvisats i den vid utlåntagandet fogade reservationen eller att lägga motionen på is, till dess vi vid riksdagens slut kunna bättre överblicka det statsfinansiella läget. Nu har emellertid bevillningsutskottet icke ansett sig böra göra det. Man har på grund härav rätt att därav draga den slutsatsen, att bevillningsutskottet har andra utvägar att finansiera statens budget, om det icke går enbart på de sätt, som finansministern i statsverkspropositionen föreslagit.

Beträffande effekten ur nykterhetssynpunkt av att lägga en stämpelskatt på motboken, har bevillningsutskottet icke ansett att någon sådan effekt skulle uppkomma, utan utskottet menar, att stämpelskatten skulle komma att överflyttas på eventuella användare av motböckerna, d. v. s. utlåningen skulle efter utskottets uppfattning icke, såsom motionärerna tänkt sig, begränsas genom en stämpelbeläggning av motböckerna. Jag tillåter mig hysa en helt annan uppfattning. Jag tror, att utskottets mening kan vara riktig beträffande sådana, som i förvärvssyfte låna ut motboken, och att man icke kommer att stävja detta slags mångleri med motböcker genom stämpelskatten. Men vad angår lojala motboksägare, som låna ut motboken icke mot ersättning utan såsom en väntjänst, är jag övertygad om att för dessa skulle dylikt utlånande, om motboken belades med stämpelskatt, te sig betydligt mera motbjudande än vad det nu gör. Det skulle på det sättet utan tvivel ernås en viss nykterhetseffekt. En mångfald personer, som nu taga ut motbok utan att de egentligen hava något behov av att köpa sprit, skulle avhållas därifrån, och alkoholförbrukningen skulle minskas. Det bleve visserligen en effekt, som icke kan rekommenderas ur skattesynpunkt men som vore mycket eftersträfvansvärd ur nykterhetssynpunkt. För mig som nykterhetsman ter det sig så, att det är fördelaktigare, ju färre alkoholförbrukare vi ha och ju mindre konsumtionen av spirituosa är, men på den inskränkta kvantiteten behöver staten få största möjliga skatt.

Jag har icke någon anledning att yrka bifall till motionen, men tanken behöver icke för den skull vara avförd, utan jag förmodar, att uppslaget kan få ligga till sig. Det kan vara bra för kommande finansministrar att ha på hyllan, då det gäller att ett annat år skrapa ihop miljoner för att få statens debet och kredit att gå ihop.

Häruti instämde herrar *Sandberg* och *Lundén*.

Vidare anförde:

Herr *Ericson* i Boxholm: Herr talman! Herr *Andersson* i Rasjön talade om att det var ett tvåfaldigt syfte med motionen, nämligen dels att skaffa finansministern pengar och dels att söka begränsa utlåningen och olagliga överlåtelser av motböcker. Vi ha för närvarande ett skattesystem på detta område, som vi ha praktiserat under en följd av år, och det är betydligt mycket enklare därför att höja grundavgiften för varje liter, då det gäller att skaffa finansministern pengar, än att pröva nya skattelinjer, som måste ovillkorligen bli mera invecklade och svåra. Beträffande det sista syftet eller att söka på detta sätt begränsa utlåningen av motböcker och olovliga överlåtelser av desamma, tror icke utskottet, att ett bifall till motionen kan avhjälpa dessa överlåtelser av motböcker. I själva verket komma de naturligtvis att florera fortfarande. Det bleve på samma sätt som hittills med den skillnaden bara, att den, som lånar boken, också får betala den skatt, som vilar på motboken. Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av ett parti sockrat kakaopulver biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 14.

Vidare förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas, såvida ej annat påfordrades.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 2*, angående reseersättningar åt lantbruksingenjörer och deras biträden, yttrade:

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! I förevarande punkt har jordbruksutskottet förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle genomföra bestämmelser om besparingstraktamente för lantbruksingenjörer. Under punkt 81:o) har utskottet gjort samma förutsättning i fråga om dagtraktamentena för lantmätnarna. Jag tillåter mig, herr talman, tala om båda sakerna i detta sammanhang.

Jordbruksutskottet har förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle utfärda ett besparingsreglemente för båda dessa grupper av tjänstemän, så att traktamentsgrunderna skulle överensstämma med de grunder, som gälla sedan år 1925 för skogsstatens personal. Om jag tar jägmästarna, tillhörande klass II C, så hade de enligt resereglementet ett traktamente av 19 kronor för dag, men enligt 1925 års bestämmelser har detta traktamente nedbringats till sammanlagt 11 kronor. Distriktslantmätnarna och lantbruksingenjörerna tillhöra också klass II C och hade sålunda 19 kronor. Nu förutsätter utskottet, att dessa traktamenten pressas ned till 11 kronor. Jag vill då påminna om — och det har också utskottet gjort — att 1930 års statsrevisorer för sin del uttalat sig för en sådan nedsättning av dessa traktamenten. Den frågan prövades av förra regeringen i juni 1932, och av den prövningen framgick, att regeringen icke ansåg sig kunna tillmötesgå de uttalade önskemålen utan stannade för att införa en bestämmelse, varigenom traktamentet sänktes från 19 till 15 kronor. Frågan har alltså som sagt nyligen prövats av Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t har kommit till det resultatet, att man kan icke gå ned så lågt, som statsrevisorerna förut och jordbruksutskottet nu förutsatt. För min del vill jag här tillägga, att man får icke blunda för att det finnes vissa skiljaktigheter i avseende å möjligheten att resa billigt mellan lantmäteripersonalen och skogsstatens personal. Vi skola komma ihåg, att skogsstatens personals resor äro inskränkta till kronans skogar. Tjänstemännen besöka samma platser år efter år. Det finnes möjlighet för dessa tjänstemän att i förväg planera dessa resor, så att tjänstemännen träffa avtal med vissa personer om logi och mathållning, vilket gör, att det är möjligt att nedbringa omkostnaderna. En lantmätare eller en lantbruksingenjör kan icke i förväg planera sina resor. Hans resor gälla icke samma orter och områden år efter år. Det är icke han själv, som avgör vart resan skall ställas, utan för lantmätnarna och lantbruksingenjörerna är det

*Ang. reseersättningar
åt lantbruksingenjörer
m. fl.*

Ang. reseersättningar åt lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)

överlantmätaren resp. länsstyrelsen, som bestämmer efter rekvisition, som från allmänhetens sida ingår. Detta tycker jag skulle utgöra en omständighet, som borde göra klart, att det är icke möjligt att komma till lika låga traktamenten för lantmätarna och lantbruksingenjörerna, som jordbruksutskottet ifrågasätter. Jag vill tillägga, att besparingstraktamenten ha nyligen bestämts för stiftsjägmästarna, som dock äro tjänstemän, som ha en tjänstgöring, som i mycket överensstämmer med skogsstatens personals, och där har Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna gå längre ned än till 13 kronor i dagtraktamente. Jag vill ha utsagt detta, att det är ganska sannolikt, att den förutsättning, som utskottet har uttalat, icke kan av Kungl. Maj:t tillmötesgå och att den besparing, som från utskottets sida förutsatts i fråga om denna punkt liksom i fråga om punkt 81:o), sannolikt icke kan vinnas.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Ja, det är riktigt, att det gäller samma fråga i punkt 2:o) beträffande lantbruksingenjörerna som i punkt 81:o) beträffande lantmätarna. När vi i utskottet ha gått in för att det skulle ske en nedsättning, så har det skett på grund av vad som tidigare förekommit i riksdagen och på grund av vad statsrevisorerna år 1930 och statsutskottet i sitt yttrande över statsrevisorernas berättelse varit inne på, nämligen att det skulle ske en nedsättning av dagtraktamentena. Den frågan kom upp i ett helt annat sammanhang, nämligen då det gällde Kungl. Maj:ts proposition om att överflytta dagtraktamentskostnaderna för lantmätarna och deras biträden från statsverket till sakägarna. Det skulle ju medföra en lättnad på budgeten på en halv miljon kronor. Man skulle på den vägen få närmare 400,000 kronor och därjämte 100,000 kronor till hjälp för de mindre bemedlade, som skulle få statens hjälp till detta.

Herr statsrådet sade, att det var skillnad mellan lantmätarna och jägmästarna. Jag har svårt att förstå den skillnaden därför att i allmänna rese-reglementet tillhöra de samma klass och grupp. Nu sade herr statsrådet vidare, att lantmätarna hade svårt att taga sig fram, de finge betala dyrare, när de ligga ute, därför att de resa efter förordnande. Ja, jag vill säga, att vi ha icke givit dem fast reseanslag. De få betalt för sin resa efter automobiltaxan. Domänverkets tjänstemän däremot ha ett begränsat reseanslag, som visserligen kan överskridas, men de få icke betalt för mera än efter en räkning, som utvisar den verkliga kostnaden. Det blir en betydlig skillnad.

Vidare vill jag påminna om § 10, som stadgar, att sakägaren är skyldig tillhandahålla kost och logi, där så ske kan, och gör han inte det utan lantmätaren får taga in på hotell eller pensionat och betala mera, är sakägaren skyldig betala ersättning för den merkostnad lantmätaren fått vidkännas. Nu går det i allmänhet till så i praktiken, att lantmätarna få bo gratis och bli bjudna av sakägaren. Det hör visserligen icke hit, ty det är vars och ens sak att göra som han vill, men nog skulle jag tro, att det här förslaget går att genomföra.

Vi ha varit eniga i utskottet, och i första kammaren har det gått utan votering. Jag tyckte nästan, att det låg ett hot i herr statsrådets yttrande, att det icke vore möjligt att genomföra detta. Riksdagen skrev 1920 och begärde denna nedsättning. Det har fått gå till i fjol den 30 juni eller 1 juli, då man satte ned traktamentet. Man gjorde då den bestämmelsen, att om en lantmätare varit på förrättning under fjorton dagar, skulle han få nedsättning, men av det kan det icke bliva något ekonomiskt resultat, ty efter de fjorton dagarna reser han naturligtvis hem och arbetar hemma på det samlade materialet. Följden blir icke någon besparing. Sedan riksdagen skrev 1920 har statsverket förlorat 3 miljoner kronor på detta. Är det meningen

Ang. reseersättningar åt lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)
att fortsätta på samma sätt, får riksdagen slå in på en annan linje, nämligen att direkt i klämman utsätta, hur det skall vara. Jag hade trott, att Kungl. Maj:t skulle foga sig efter vad riksdagen beslutat. Kanske icke heller den nuvarande regeringen kommer att göra det, men då kommer jordbruksutskottet att taga i ännu hårdare än vi hittills gjort. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Härefter föredrogs *punkten 28*, angående fjäderfäavelns befrämjande; och lämnades därvid på begäran ordet till:

Ang. fjäderfäavelns befrämjande.

Herr **Gustafson** i Kasenberg, som anförde: Herr talman! Jag har tillsammans med en kamrat motionerat om att detta anslag måtte upptagas till 40,000 i stället för 35,000 kronor. Man kan ju förstå, att regeringen har försökt spara överallt för att få budgeten att gå ihop, och utskottet har ju följt regeringen i det avseendet och satt detta anslag till det av regeringen begärda beloppet av 35,000 kronor, men jag skulle dock vilja säga, att den besparing, som man här velat vidtaga, har icke för staten samma betydelse som det har för fjäderfäavelsföreningen, om det hade fått behålla det högre anslaget. Vi veta ju, att den lilla inkomst, som fjäderfäaveln kan ge både lägenhetsinnehavare och mindre jordbrukare, har ganska stor betydelse. Det har visat sig vid småbrukspremieringen, särskilt under de senare åren, av de premierade jordbruken utvisade inkomster, huru inkomsten av fjäderfäaveln ökat och av dessa brukare omfattats med ökat intresse. Jag menar då, att under tider, då det för många är svårt att erhålla inkomster, är det felaktigt att icke gå med på detta lilla belopp för detta ändamål. Jag tycker icke, att det är lyckligt, att man icke velat förstå det, och jag anser, att utskottet borde ha sett med förståelse på denna sak, då ju denna inkomst har stor betydelse för det mindre jordbruket.

Jag kan icke göra något yrkande emot ett enhälligt utskott, men jag beklagar, att detta ärende har blivit behandlat på detta sätt.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 29—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 37 och 38.

Lades till handlingarna.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan av herr talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande samt handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 15.

Ordet lämnades nu på begäran till

Herr **Wallén**, som yttrade: Herr talman! Med anledning av herr Lövgrens i Nyborg anmärkning vid dagens protokollsjustering i vilken anmärkning herr Lövgren insinuerade, att jag från justeringsrummet skulle ha bortfört protokollet från måndagen den 13 dennes, ber jag få meddela, att denna insinuation är lindrigt sagt obefogad.

I går mellan kl. 2 och 3 e. m. fanns protokollet i kammarens justeringsrum vid vilket tillfälle jag genomgick och justerade mina yttranden. Det avsnitt därav som irriterar herr Lövgren hade följande lydelse: »Herr Lövgren sade också, att han trodde att de svenska arbetarna hade lika stor avlöning som de holländska sedan dessa hade fått sina löner sänkta från den siffra som jag uppgav och vilken jag kontrollerat vara riktig.

Jag ber emellertid få konstatera att av herr Lövgrens hela anförande framgår att herr Lövgren *mellan* valen alltid anser att landsbygdens befolkning bör vara nöjd.»

Närvarande i justeringsrummet voro vid samma tidpunkt tvenne ledamöter av denna kammare nämligen herrar Skoglund och Verner i Höjen, vilka bägge kunna lämna intyg om att protokollen funnos där; ävenså har herr Hultman meddelat att han tidigare under gårdagen genomläst det stenografiska referatet av mina anföranden i samma protokoll. För övrigt har jag senast i dag själv varit i tillfälle att se protokollen på samma plats och såvitt jag vet torde desamma fortfarande finnas där.

Emellertid, herr talman, har herr Lövgren enligt Örebro-Kuriren av den 15 mars utlovat »att herr Wallén skulle få en plump i protokollet». Det är väl detta offentliga förhandslöfte, som infriats genom herr Lövgrens uppträdande. Det synes mig som om efter vad jag anfört plumpen i protokollet i stället kommit herr Lövgren själv till del.

Man måste djupt beklaga, att en person, som sedan ett flertal år har säte i denna kammare, har kunnat tillåta sig ett angrepp av den beskaffenhet, som herr Lövgren i dag gjort sig skyldig till.

§ 16.

Herr *Andersson* i Igelboda avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 186, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 460, bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.